

Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde ve Okul Uygulamalarında Sosyal Katılım Becerisinin Geliştirilmesi Sürecinin Değerlendirilmesi*

Deniz Coşkun**, Tahir Kodal***, Arife Figen Ersoy****

• **Geliş Tarihi:** 21.06.2021 • **Kabul Tarihi:** 10.01.2022 • **Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 10.01.2022

Öz

Sosyal katılım vatandaşlık becerilerinden biridir. Sosyal bilgiler dersi vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerinin kazandırıldığı temel derstir. Bu araştırmanın amacı, beşinci sınıf sosyal bilgiler öğrencilerinin sosyal katılım becerilerini nasıl kazandıklarını, sosyal bilgiler dersi ve okul uygulamaları çerçevesinde ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışmaya, bir il merkezinde, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokulda öğrenim gören otuz dört beşinci sınıf öğrencisi ile sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri 2017-2018 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen katılımcı gözlemlerden, yarı yapılandırılmış öğrenci ve öğretmen görüşmelerinden ve sosyal bilgiler dersi kitabından elde edilmiştir. Araştırmanın verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada sonucunda, öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılımı, toplumsal katılım, eğitsel/sosyal etkinlikler, akademik katılım, iletişim becerileri ve haklar boyutlarıyla algıladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyal katılım becerisinin gelişiminde, sosyal bilgiler alan kapsamı, ders kitabı içeriği, öğretmen tutum, davranışları ve okul uygulamaları destekleyici; öğretmen tutum, inanç ve davranışları, öğrenci eğilim, inanç ve davranışları ile veli ve okul etkisi engelleyici unsurlar olarak belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: sosyal bilgiler, vatandaşlık, vatandaşlık eğitimi, katılım, sosyal katılım

Atıf:

Coşkun, D., Kodal, T. ve Ersoy, A.F.(2022). Ortaokul sosyal bilgiler dersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,55, 129-154.doi:10.9779.pauefd.953313

* Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

** Öğr.Gör.Dr., Pamukkale Üniversitesi, dcoskun@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0667-7712

*** Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi, tkodal@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0383-1195

**** Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, , arifee@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6144-2636

Giriş

Eğitimle gelecek nesillere yaşamın gerektirdiği bilgi beceri ve değerler kazandırılırken aynı zamanda onların iyi birer vatandaş olarak yetişmeleri de amaçlanır. Günümüzdeki vatandaşlık anlayışı ise siyasi yaşamın sınırlarını aşarak sosyal yaşamı da kapsar duruma gelmiştir. Demokratik ve etkin vatandaşlık olarak adlandırılan bu yeni yaklaşımda katılım temel vurgu olmaktadır. Bu doğrultuda etkin vatandaş, siyasal ve sosyal yaşama katılması gerektiğine ve bu konuda rol ve sorumluluklara sahip olduğuna inanan, bunun yanında toplumu geliştirmek, toplumsal yaşama katkı sağlamak ve sosyal adaleti gerçekleştirmek için çaba harcayan kişiler (Ersoy, 2014, s. 70) şeklinde tanımlanır.

Etkin vatandaşlık çerçevesinde vatandaşlık katılımı, siyasal ve sosyal olmak üzere iki boyutta ele alınmaktadır. Siyasal katılım, demokratik süreçlerle ilgili politik alanlara dâhil olmayı, sosyal katılımın ise gönüllülük çalışmaları ve toplum hizmetlerinde yer almayı gerektirir (Putnam, 2000 akt. Kıncal ve Kartal, 2015, s. 236). Siyasal katılımı vatandaş ile devlet arasındaki siyasal alanda bir ilişkiden doğan seçimlerde aday olma, oy verme, siyasi birliklere dâhil olma, dilekçe başvuruları, protesto eylemlerine katılma gibi davranışlara atıfta bulunulur. Sosyal katılım ise, tamamen bir gönüllü olma durumuna işaret eder. Sosyal katılımı, vatandaşın kişisel sorumluluk anlayışı, ilgi alanları, sosyal olaylar karşısındaki farkındalığı belirlemektedir. Siyasi katılımı daha çok birey ile toplum arasındaki ilişki devlet ve yurttaş ilişkisi üzerinden incelenirken, sosyal katılımı, birey ile bir grup ya da topluluğun ilişkisi referans alınır (Muniglia vd., 2012, s. 7). Sosyal katılımı vatandaşların, kendilerini, çevresindekileri, buldukları küçük veya büyük topluluklar ile genel olarak ülkeyi ilgilendiren toplumsal sorunların çözümü veya iyileştirilmesinde rol alma, katılma durum ve derecesi dikkate alınır (Flanagan, 2004, akt. Fırat ve Çok, 2013, s. 375).

Sosyal katılım, katılım şekli, katılım amacı, katılım türü açısından toplum hizmeti olarak sosyal katılım, toplu ve siyasi eylem olarak sosyal katılım ile sosyal değişim olarak sosyal katılım olarak üç boyutta ele alınmaktadır (Adler ve Goggin, 2005, s. 238-239). Toplum hizmeti olarak sosyal katılım, kişinin, bireysel ya da bir grubun üyesi olarak topluma yönelik gönüllü hizmet faaliyetlerine katılması şeklinde ortaya çıkan davranışları içerir. Örneğin, öğrencilerin okullarını ve çevresini güzelleştirmek adına yaptıkları düzenleme girişimleri, yeterli olanaklara sahip olamayan okullarda öğrenim gören öğrenciler için kitap, okul araç-gereçleri gibi malzemelerinin teminine yönelik çalışmaları, geri dönüşüm, doğal çevrenin korunması, tasarruf gibi konularda öğrencileri ve halkı bilinçlendirmek için toplantılar düzenlemeleri, toplumdaki dezavantajlı grupların yararına

projeler geliştirmeleri gibi etkinlikler bu türdeki sosyal katılım davranışları arasında söylenebilir.

Toplu eylem olarak sosyal katılım, sosyal katılımın, sadece toplumu geliştirmek için topluca yapılan eylemlerle sınırlandırılmasıdır. Sosyal katılım bu çerçevede, insanların vatandaş rolüyle bir araya geldikleri herhangi bir aktivitedir ve sosyal katılım toplumu etkileyen bireysel ve toplu eylemler bütünü olarak tanımlanabilir. Etkin vatandaşlığın ve başkalarıyla iş birliği içinde çalışmanın önem kazandığı bu grupta, öğrencilerin herhangi bir dernek adına okulda masalar oluşturarak bu dernek yararına broşür dağıtmaları veya maddi bağışı kabul etmeleri, toplu eylem olarak sosyal katılıma örnek gösterilebilir. Siyasi eylem olarak sosyal katılım, siyasi süreç içinde sorunların çözümünde bireysel çabaların toplu eylemlere yönlendirilmesidir. Sosyal katılım içeriğinde, etkin katılım ve kamusal yaşamda liderlik barındırır. Öğrencilerin okullarında basketbol sahası olması, kütüphane oluşturulması gibi istekleri için imza kampanyaları düzenlemeleri, kantinde satılan ürünlerin veya yemekhanede çıkan yemeklerin kalitesini uygun bulmamaları halinde kasıtlı olarak belirli ürün veya yemek satın almama davranışları siyasi eylem olarak sosyal katılım davranışlarına örnek gösterilebilir.

Sosyal değişim olarak sosyal katılım ise geleceği şekillendirmek için toplumsal yaşamda etkin vatandaş katılımını konu eder. Sonuç olarak, sosyal değişimin boyutlarını kapsar (Adler ve Goggin, 2005). Dünya üzerinde en çok bilinen sosyal değişimlere; Fransız İhtilali, Sanayi Devrimi, Berlin Duvarı'nın yıkılması örnek gösterilebilir. Sosyal değişimi etkileyen birçok etmenden biri olan eğitim önce düşünsel alanda bir değişim meydana getirir ki bu durum fiziksel anlamda bir etkiyle yine değişime dâhil olur. Öğrencilerin okulda alınan kararlarda söz sahibi olmaları, istek ve şikâyetlerini rahatlıkla ifade edebilmeleri, onların gelecekte de daha büyük toplumlarda aynı türde davranışta bulunmaları ihtimalini artıracığı için toplumun daha demokratik bir hale dönüşmesini etkileyebilir ve bu durum da yine sosyal değişim olarak sosyal katılım olarak değerlendirilebilir. Sosyal katılımın temel yapıda üç boyutta ele alındığı bu sınıflama, katılımın içeriği, etkileri ve katılımında bulunacak kişilerin sayısı ile ilgili açıklayıcı bilgiler içermektedir. Açıklamalarda, sosyal katılım becerisi ile ilgili olarak da eyleme dönük bir eğitim-öğretim anlayışı daha çok vurgulanmaktadır. Bu durum, öğrenci kazanımları çerçevesinde düşünüldüğünde bilişsel öğrenmelerin yanında ağırlıklı olarak duyuşsal ve deneyime dayalı öğrenmelerin daha çok etki ve öneme sahip olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Vatandaşların yetişkinlik dönemlerinde katılım becerisine sahip olabilmelerinde, küçük yaşlardan itibaren eğitim aracılığıyla gerçekleştirilen, deneyime dayalı etkinliklerin

önemi oldukça fazladır. Çocukların katılımı üzerine çalışmalar yapan Hart (1992) çocukların katılım gösterdiği aşamaları, “Çocuk Katılım Merdiveni” şeklinde sembolize etmektedir. Katılım merdivenindeki düzeyler; manipülasyon, dekorasyon, sembolik, bilgilendirme-görevlendirme, bilgilendirme-danışma, yetişkinlerin başlattığı kararlara ortak olma, çocukların başlatıp yönlendirmesi, çocukların başlattığı kararlara yetişkinlerin ortak edilmesi şeklindeki sıralamayla katılımın olmadığı aşamadan tam katılıma doğru bir ivme ile ifade edilmektedir. Merdivenin ilk üç düzeyi katılımın gerçekte var olmadığı, çocukların katılım davranışları içerisinde olduklarının yanılsamasıdır. Dördüncü basamaktan itibaren varlığı hissedilen çocuk katılımı, bu basamakta çocukların nasıl bir katılıma dâhil olduklarının bilgilendirilmesini içerir. Yeterli açıklamalara sahip olan çocuk, yetişkinlerin yönlendirmesiyle katılım sürecine dâhil olur. Beşinci basamakta çocuk artık kendisine fikir danışılan bir pozisyondadır. Süreç yetişkinler tarafından başlatılsa da çocukların görüşleri dikkate alınır. Alınan kararlarda söz sahibi olunması bakımından altıncı basamak, gerçek anlamda katılım deneyiminin yaşandığı aşamadır. “su küçüklerin, söz büyüklerin” değildir ve bir ortaklık söz konusudur. Yedinci basamakta ise bütün kontrol çocuklardadır. Neye, nasıl katılım gösterileceğine çocuk karar verir. Son basamak, bir önceki aşamaya benzemekle birlikte ilave olarak planlanan süreçte yetişkinlerin yönlendirildiği ve kendilerinden sonuç beklendiği bir düzeye ulaşır.

Hart (1992) çocuk katılımının hedeflendiği projelerde bile aslında çocukların katılımının tam olarak uygulanmadığı ve genelde göstermelik bir çabanın ötesine geçilemediğini “Sembolikten Yurttaşlığa” adlı çalışmasında da belirtilmektedir. Dolayısıyla adından çocuk katılımının yer aldığı eylemler nadir olarak dördüncü basamaktan ileriye gidebilmektedir. Çocukların katılım gösterebilecekleri alanlarda deneyim kazanmalarına olanak sağlanması ve onların üst seviyelerde katılım davranışları sergileyebilmelerinde, okul kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler değerli bir role sahiptir. Özellikle sosyal bilgiler gibi konu alanı gereği yaşayarak deneyim kazanılmasına olanak sunan dersler de bu bakımdan farklı bir önem taşır.

İlköğretimde yer alan sosyal bilgiler dersi bireylerin etkin vatandaşlar olarak yetişmelerini temel amaç edinerek bu konuda büyük bir sorumluluk almıştır. Öğrenciler, sosyal bilgiler dersi aracılığı ile vatandaş olmayı öğrenirken aynı zamanda bir topluluğun üyesi olmayı, içinde buldukları topluluğun ihtiyaç, beklenti ve değerlerine göre eylemlerini yönlendirmeyi, sorumlulukları paylaşmayı da öğrenebilmektedirler. Bu nedenle hem sınıf ortamlarında hem bu ortamın genişletildiği topluluklar içinde, toplum yararı, iş birliği, yardımlaşmayı işaret eden, ödül beklemezsizin yapılan gönüllü davranışları,

yetkilendirme, sivil etkinlik ve eleştirel düşünme gibi çeşitli beceri ve nitelikleri içeren vatandaşlık yeterliliklerinin öğrenciler tarafından deneyimlenerek kazanılması, geliştirilmesi (Bryant, 2011, s. 38) önemli görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına (SBDÖP) (2018) bakıldığında, bireylerin sahip oldukları hak ve özgürlüklerin bilinci ile ve bunları uygun durumlarda kullanarak kendilerine, yakın çevrelerine hem ülkelerine hem de dünya geneline fayda sağlamak üzere yetişmelerinin önemi ve gereği üzerinde durulduğu görülmektedir. Programın özel hedefleri arasında yer alan etkin vatandaşlık da beraberinde vatandaşlık ile ilgili bilgi, değer ve becerilerinin kazanılmasının zorunlu kılındığı görülür. Dolayısıyla, sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık eğitimi ile ilgili konular ve vatandaşlık yeterlilikleri çerçevesinde değerlendirilen beceriler önemli bir yer tutmaktadır. Vatandaşlık yeterlilikleri çerçevesinde ele alınan becerilerden biri de sosyal katılım becerisidir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde sosyal katılım becerisinin nasıl geliştirildiği, dersle paralel olarak okul uygulama ve etkinliklerinin bu sürece nasıl etki ettiği bir araştırma sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır

Sosyal katılım ve eğitim konulu çalışmalar incelendiğinde, yükseköğretim ve ilköğretim düzeyinde çalışmaların yer aldığı görülür. Shuler (2010) tarafından üniversite öğrencilerinin vatandaşlık katılımına ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmada öğrencilerin yurttaşlık değerleri, siyasi katılımından sivil katılıma kayan bir bağlamda ele alınmıştır. İlköğretim düzeyinde gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal katılımın; sosyal bilgiler dersi kapsamında; vatandaşlık eğitimi açısından ve vatandaşlık becerisi olarak (Merey, Karatekin ve Kuş, 2012), sosyal bilgiler öğretiminde yer alan temel beceriler adı altında (Taşkıran, Baş ve Bulut, 2016), içerik ve kazanılma düzeyi açısından sosyal bilgiler öğretmen görüşleri çerçevesinde (Memişoğlu, 2016), okulların sosyal sorumluluk rolü üzerinden öğretmen görüşleri doğrultusunda (Sezgin ve Tınmaz, 2017), sınıf ve ünite düzeyinde sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre becerinin kazandırılma durumlarına yönelik olarak (Sömen, Bilgili 2017), yenilenen sosyal bilgiler öğretim programlarındaki ele alınış şekli açısından (Alabaş, 2018) incelendiği görülmektedir. Ayrıca Samancı, Ocakçı ve Seçer (2018) tarafından çocuklarda sosyal katılım becerilerini belirleme amacıyla ölçek geliştirme çalışmasının gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu nedenle, sosyal bilgiler öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılım algılarının ve eğitim öğretim sürecinde sosyal katılım sürecinin nasıl geliştiğine dair yapılan bu çalışma, öğretmen ve öğrenci birlikteliği ve sürecin açıklanmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle önemli görülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Araştırma ile beşinci sınıf sosyal bilgiler öğrencilerinin sosyal katılım becerilerini nasıl kazandıklarını, sosyal bilgiler dersi ve okul uygulamaları çerçevesinde belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda,

- 1- Öğrenciler ve öğretmen sosyal katılımı nasıl anlamlandırmaktadır?
2. Sosyal katılım becerisinin kazanılmasında destekleyici rol üstlenen unsurlar nelerdir?
3. Sosyal katılım becerisinin kazanılmasında engel olarak görülen durumlar nelerdir?

sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sosyal katılım becerisinin kazandırılma sürecinin, süreci etkileyen durumların/nesnelerin/kişilerin, bunların süreçteki işlevlerinin çok boyutlu ve derinlemesine incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem veya belirli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler hakkında çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi veya durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2013, s. 97).

Bu çalışmada da bir ortaokulda, sosyal bilgiler dersi kapsamında, ders içi ve ders dışı eğitim ortamlarında sosyal katılım becerisinin nasıl bir anlam kazandığı, sosyal katılım becerisinin kazanılma sürecinin nasıl işlediği, bu ortamlardaki bireylerin davranışlarına nasıl etki ettiği, becerinin gelişmesine etki ettiği düşünülen bağlamı ile birlikte incelemek, zengin ve detaylı anlamlara ulaşabilmek, derinlemesine analizler aracılığıyla durumu kendi bağlamında açıklamak amacıyla durum çalışması kullanılmıştır. Sosyal katılım becerisinin kapsamlı bir şekilde ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bir ortaokulda, sosyal bilgiler ders süreci, öğrenci, öğretmen deneyim ve görüşleri, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, sosyal bilgiler ders kitabı, sınıf ve okul ortamı çerçevesinde sosyal katılım becerisinin nasıl kazandırıldığının araştırıldığı bu çalışma, betimleyici durum çalışmasına uygun olarak yapılandırılmıştır.

Uygulama öncesinde il milli eğitim müdürlüğünden gerekli izinler alınmış, yayın etiğine uygun bir araştırma süreci takip edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın yapılacağı okul, ilgili sınıf seviyesi ölçüt örnekleme yapılarak belirlenmiştir. Öncelikle iyi düzeyde bir sosyal katılım için toplumda yüksek bir gelir ve iyi bir eğitim düzeyi gerektiği (Sokolow, 2011, s. 34) düşüncesinden hareketle, araştırma yapılacak okulun üst sosyo-ekonomik düzeyde veli profiline sahip okullardan biri olması tercih edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin belirlenen okulun kültürünü anlamış olmaları açısından en az beş yıldır seçilen kurumda çalışıyor olmalarına dikkat edilmiştir.

Araştırma, il merkezinde, 33 yıldır aktif hizmet veren bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Araştırma okulu, İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre üst sosyo-ekonomik grupta ve akademik başarısı yüksek olan bir ortaokuldur. Araştırma verilerinin toplandığı okul, gerçekleştirilen sosyal etkinlikler açısından çeşitlilik göstermektedir. Bu etkinlikler; şehir içi ve şehir dışında eğitsel ve bilimsel amaçlı gezilerin yanı sıra dijital ortamın zararlarının önlenme ve çocukların dijital okuryazarlık alanında bilinç düzeylerini artırma, göçmen çocukların sosyal içermelerinin sağlanması, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirme ve güvenli internet kullanımı gibi konuları içeren Erasmus projeleri şeklindedir. Çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmeni; erkek, orta yaşlı, yirmi beş yılı aşkın mesleki kıdemdedir. Daha çok geleneksel öğretim yöntemlerini kullanan öğretmenin, bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği bulunmaktadır.

Çalışma grubunda yer alan beşinci sınıf öğrencileri tüm sınıf (34 öğrenci) olarak gözlem sürecine dâhil edilmiş, kız/erkek dengesinin gözetilmesine de dikkat edilerek ve sosyal katılım açısından etkin olan on üç öğrenci ile ise ayrıca görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Bilgileri

Öğr. Kod Adı	Cinsiyet	Akd. Başarı	Katılım Düzeyi	Sosyal Kulüp	Proje	Süreklilik gösteren etkinlik alanı	Anne Eğitim/ Meslek	Baba Eğitim/ Meslek
Mert	Erkek	İyi	İyi	Hatırlamıyor	Legolardan araba tasarımı	Yok	Lise/ Çalışmıyor	Lise/ Memur
Alp	Erkek	İyi	İyi	Hatırlamıyor	Yok	Satranç (Turnuvalara katılıyor)	Lisans/ Memur	Yüksek Lisans/ Sosyal Bilgiler

								Öğretmeni
Berk	Erkek	İyi	İyi	Spor	Yok	Kickboks yapıyor	Lise/Büro çalışanı	Lise/Müteahhit
Nil	Kadın	İyi	İyi	Sivil Savunma	Yok	Yok	Lisans/Çalışmıyor	Lisans/Türkçe Öğretmeni
Ece	Kadın	İyi	İyi	Hatırlamıyor	Yok	Yok	Lisans/Sınıf öğretmeni	Lisans/Muhasebeci
Gül	Kadın	İyi	İyi	İngilizce	Yok	Keman Çalıyor	Yüksek lisans/İngilizce öğretmeni	Yüksek lisans/Sınıf öğretmeni
Naz	Kadın	İyi	İyi	Görsel Sanatlar	Yok	Resim (il ve ülke genelinde yarışmalara katılıyor)	Lisans/Türkçe Öğretmeni	Lisans/Emniyet Müdürü
Cenk	Erkek	Orta	Orta	Hatırlamıyor	Kültürel özelliklerimizle ilgili proje ödevi	Futbol oynuyor	Lisans/Memur	Lise/Mobilyacı
Su	Kadın	Orta	Orta	Hatırlamıyor	Bilim adamları ile ilgili proje ödevi	Yok	Lise / İşçi	İlkokul/ İşçi
Tunç	Erkek	Orta	Orta	Trafik	Yok	Voleybol oynuyor	Lise/Çalışmıyor	Lise/Esnaf
Nur	Kadın	Orta	Orta	Hatırlamıyor	Yok	Voleybol oynuyor	Yüksek okul/Ziraat	Lisans/Veteriner

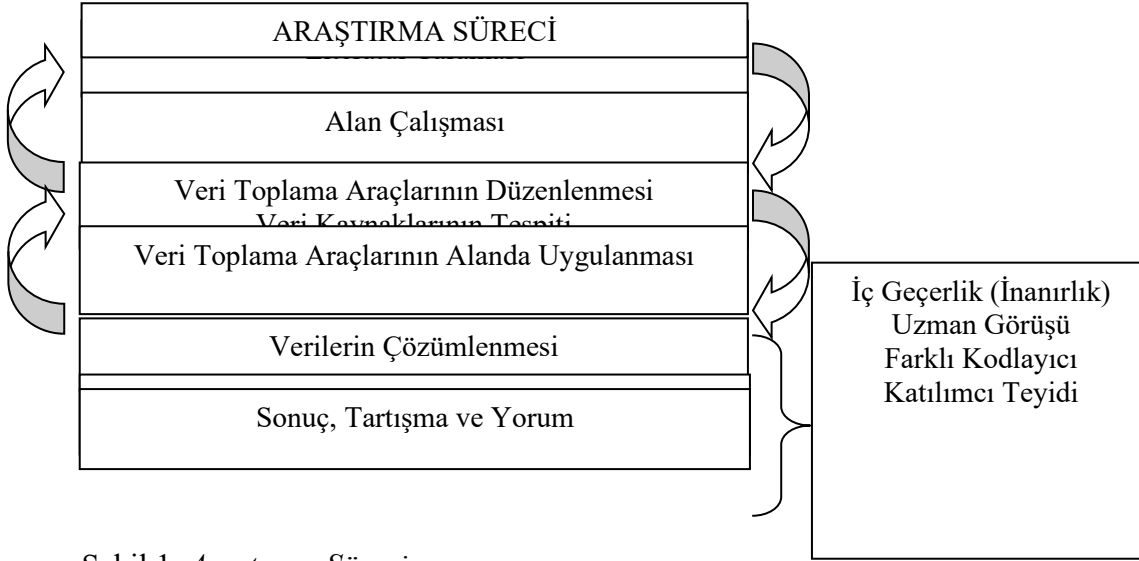
							Teknikeri	
Tan	Erkek	Orta	Orta	Hatırla mıyor	Yok	Dans	Lisans/ Büro çalışanı	Lise/ Büro Çalışanı
Cem	Erkek	Orta	Orta	Spor	Yanarda ğ proje ödevi	Tenis oynuyor (lisanslı oyuncu)	Lisans/ Mimar	Lisans/ Polis

Bu grupta yer alan öğrenciler, akademik başarıları ve katılım davranışları açısından iyi-orta olarak gruplandırılmıştır. Akademik başarıları sınav sonuçları ve öğretmen görüşleri doğrultusunda, katılım düzeyleri yer aldıkları sosyal kulüpler, katıldıkları projeler, okul dışı süreklilik gösteren faaliyetler kapsamında belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler, kız-erkek isimlerine uygun olarak tek heceli isimlerle kodlanmıştır.

Çalışmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Durum çalışmasında genellikle birden çok veri toplama aracının kullanılmasının önerildiği görülür. Marshall ve Rossman'a (1989) göre verilerin toplanmasında çeşitliliğin tercih edilmesi ile her bir veri toplama aracının zayıf yönlerinin en aza indirilmesi sağlanmaktadır (Patton, 2014, s. 306). Bu doğrultuda araştırmanın temel veri toplama araçları, sınıf gözlemleri ile yarı yapılandırılmış öğretmen ve öğrenci görüşme formları, kişisel bilgi formları, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile gözlem yapılan sınıfta kullanılan Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı kullanılmıştır.

Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak üzere ilk olarak çalışma yapılan ortamda araştırmacının mümkün olduğunca fazla zaman geçirmesi üzerinde durulmuştur. Araştırma verilerinin toplandığı 2017-2018 eğitim öğretim döneminde ise gözlem ve görüşmelerin gerçekleştirilmesinde; gözlemler için 70 ders saati, görüşmeler için 15 saat okulda zaman geçirmenin yanı sıra ortalama haftada birer saat çalışma okulunda bulunulmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada kullanılan veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi inandırıcılık adına önem verilen bir diğer husustur. Bu amaçla öğretmen ve öğrencilerin yer aldığı araştırma ortamında gözlemler gerçekleştirilmiş, görüşmeler yapılmış, süreç üzerinde muhtemel etkisi bulunan program ve basılı ders kaynağı veri setine dâhil edilerek elde edilen verilerin birbiri ile uyum/uyumsuzluk düzeyinde ilişkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Şekil 1. Araştırma Süreci

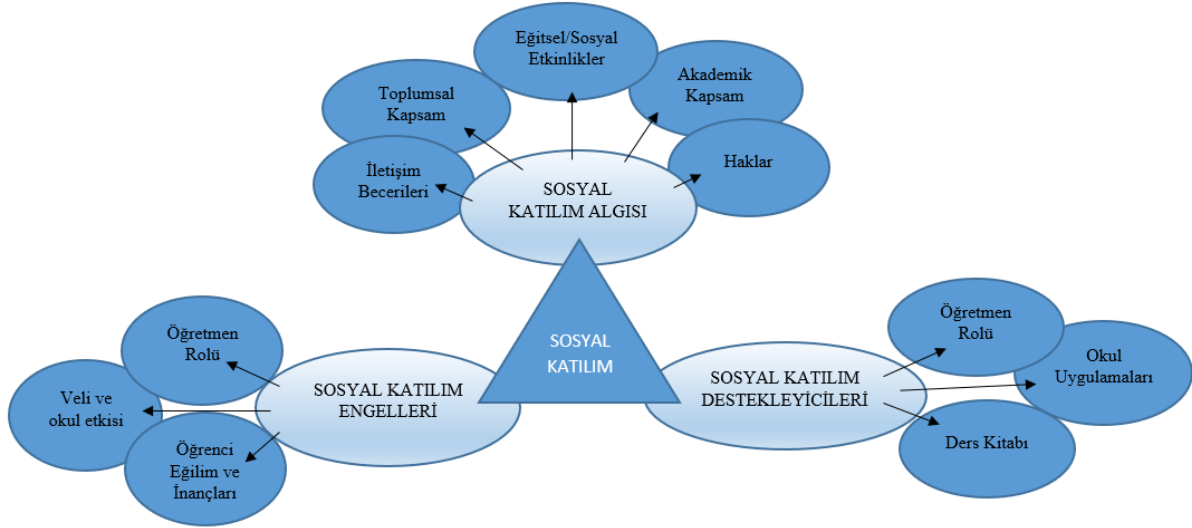
Veri Analizi

Araştırmada toplanan verileri açıklamak üzere içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan uygulama, benzer verileri literatüre bağlı kavramlar ve temalar kapsamında organize etmek ve bunları anlaşılabilir halde sistemleştirip tahlil etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). Gözlem ve görüşme verilerinin analizi sonucunda belirlenen kodlar, kategoriler bir araya getirilerek tekrar değerlendirilmiş ve kaynaştırılarak çalışmanın genel analiz tablosu oluşturulmuştur. Çözümlenen verilerin raporlaştırılması işlemi yapılarak bulguların sunulmasında gözlem ve görüşmelerden doğrudan alıntılara sıkça yer verilmiştir. Ayrıca ders gözlem sürecinde kullanılan ders kitabı, ders sırasında ele alınış şekli ve içeriği itibari ile sosyal katılım becerisi ile bağlantılı olarak doküman analizine tabi tutulmuştur.

Bulgular

Araştırma sonrasında elde edilen bulgular, sosyal katılım örüntüsü adıyla temalar ve alt temalar olarak şekil 1’de verilmiştir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda temalar, sosyal katılım becerisinin anlamlandırılmasına ilişkin; sosyal katılım algısı, sosyal katılım becerisinin kazanılması sürecine ilişkin; destekleyici unsurlar ve engel oluşturan unsurlar olmak üzere üç başlık altında verilmiştir.

Şekil 2. Sosyal katılım örüntüsü

Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve Öğrencilerinin Sosyal Katılım Algısı

Öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılım algılarının, sosyal katılım becerisine temel olacak nitelikte, söylemlerinde yer aldığı görülmektedir. Özellikle “*Toplumsal sorunların bilgisi, toplumsal sorunlara ilgi ve duyarlılık, medyayı takip, sorumluluk ve yardım içerikli davranışlar, empati, sorun çözme, hakların bilinmesi ve kullanılması*”, gibi ifadelerden sosyal katılım düşüncesinin var olduğu görülmüştür. Öğretmen ve öğrencilerin ifadelerinde sosyal katılım teorik olarak kısmen yeterli olsa da eyleme dönük davranışlara az değinilmesi ve ilgili karar mekanizmalarını etkileme düzeyinin düşük olması dikkat çekicidir.

Öğrencilerin sosyal katılım algısı

Öğrenciler sosyal katılımı daha çok toplumsal, eğitsel ve sosyal etkinlikler, akademik katılım, iletişim, hak ve sorumluluklar bağlamında ele almaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılıma ilişkin algıları paralel seyretmekle birlikte öğrenciler öğretmenden farklı olarak hak arama, doğru iletişim kurma ve derse katılma gibi davranışları da sosyal katılım ile ilişkilendirmişlerdir.

Öğrenciler toplumsal katılımı daha çok yardım içerikli davranışları vurgulamıştır. Örneğin, Berk, yardımların bireysel olarak değil bir kurum aracılığı ile gerçekleşebileceğini de ayrıca dile getirmiştir. Bunu da, “*Herkesin katıldığı ve katılması gereken bir kurum. Herkese yararlı olan bir proje olabilir. Mesela işsizlere iş bulmak. Bunlar sosyal katılımıdır. Yardım yapan kurumlar mesela. Bunlara katılmak*” şeklinde ifade etmiştir. Araştırma grubunda yer alan bazı öğrenciler sosyal katılımı eğitsel/sosyal etkinlikler çerçevesinde ele almışlardır. Öğrencilerin ifadelerinde sosyal katılımın bir katılım şekli olarak algılamalarının

yanı sıra sosyal katılım ile sosyal etkinlikleri kelime benzeşimi olarak eş değer düşünüp değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Örneğin Nil'in, "*Mesela okulda bir proje oldu. Ona katılma isteği duyma*", şeklinde açıklamada bulunduğu kaydedilmiştir.

Sosyal katılımı, başlatılan bir olay, beklenti gibi durumlara kişinin katılımı olarak açıklamalarda bulunan Ece, katılım gösterilen alanları *derse katılım* şeklinde örneklendirerek konu ile ilgili şunları söylemiştir: *Bir şey olduğunda katılım yaparsak... Oturup utanırsak olmaz. Hoca bir şey sorduğunda cevap verirken, annemiz babamız şunu şunu yaptın mı bugün okulda derse, bunları anlatırsan*". Bazı öğrenciler sosyal katılımı haklar, yardım davranışları ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ile ilişkilendirmiştir. Örneğin, Tan'ın söylemlerinden, sosyal katılım davranışlarının gösterilmesinde medyanın da bir araç olarak kullanılabileceğini düşündüğü anlaşılmıştır. Tan düşüncelerini, "*Hakların kullanması, çocuk hakkı, seçme ve seçilme hakkı. Başka insanlara yardım etmek. Mesela gazete veya haberlerden öğreniyoruz. Birinin yardıma ihtiyacı oluyor. Bazen bağış toplamak için mesela hesap numarası falan veriyorlar. Yapıyorsan katılıyorsundur*" şeklinde ifade etmiştir.

Sosyal katılımı "*Birey ve Toplum*" öğrenme alanını ilişkilendiren Mert, "*İlk ünitemizde roller, görevler, sorumluluklar falan vardı sanırım. Evet. Sosyal bilgilerin bize kazandırdıkları gibi şeyler de vardı. Sosyal bilgiler bize nerde nasıl davranacağımızı, kaç tane rolümüz var mesela bunlarla ilgili neler yapıyoruz gibi şeyler öğretiyor*" şeklindeki ifadesi ile sosyal katılımı hak, görev, sorumluluk çerçevesinde açıklamıştır. Sosyal katılım algısına ilişkin öğrenci ifadelerinde toplumsal fayda düzeyinde tüm toplumun iyiliği için hareket etme ön plana çıkarılırken eğitsel sosyal etkinliklerde daha çok bireysel gelişimin, eğlencenin, bireysel başarı ve mutluluğun hedeflendiği görülmüştür.

Öğretmenin sosyal katılım algısı

Sosyal bilgiler öğretmeni ise sosyal katılımı yardımseverlik, sorumluluk sahibi olma, duyarlılık değerleri ile problem çözme becerisi ile ilişkilendirmiştir. Öğretmenin, "*Mesela kan bağıışı. Böbrekten yana sıkıntım olmasaydı ben de verecektim. Bir insana kan veriyorsunuz ve sizin sayenize yaşamı kurtuluyor. Onun verdiği mutluluk hiçbir şeyle ölçülmez. Mesela bu bir sosyal katılım*" şeklindeki açıklaması yardımseverlik ve sorumluluk sahibi olma olarak görülmüştür: "*Sosyal katılım becerisine sahip olan insanlarda inisiyatif, sorumluluk alma becerisi oluşmuştur. Sorun çözme kapasitesi yükselmiştir belli ölçülerde. ...Sosyal katılım yapan kişi, yasal anlamda kurallara uygun davranmaya gayret eder. Duyarlılığı vardır.*" açıklamalarında da sosyal katılım becerisine yönelik davranışların hem ortaya çıkması hem sürekliliğinin sağlanmasında nelerin etken olduğunun belirtildiği, bu becerinin kullanılmasını sağlayacak öğrenme ortamlarının oluşturulması, deneyimlenmesi

D, Coşkun, T, Kodal ve A.F, Ersoy/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55, 129-154, 2022 141
gerektiği, kişinin bu sayede yaşayacağı tatmin duygusuyla daha fazla bir çabanın içine girebileceğine de değinildiği belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenin sosyal katılıma yönelik söylemlerine karşın ders dışı zamanlarda öğrencilerinin sosyal katılım becerisini toplumsal düzeyde uygulamalarına olanak sağlayan ortamlar oluşturmadığı ancak zaman zaman öğrencilerine sorumluluklarını yerine getirmek suretiyle topluma katkı sağlayabilecekleri ile ilgili ifadeler kullandığı görülmüştür. Örneğin “Etkin Vatandaşlık” Öğrenme Alanında “Halka Hizmet Edenler” konusunda sivil toplum kuruluşlarının öneminden bahsetmiştir. Öğretmen burada halkın ihtiyaçlarının karşılanması durumunu, resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarını açıklayarak “*Sivil toplum kuruluşları, nüfusumuzun fazla olması sebebiyle resmi kurumlar tüm ihtiyaçlarımızı karşılayamadıkları için oluşturulmuştur*” (11/04/2017 Gözlem Notu [GN]) şeklinde örneklendirmiştir. Öğretmenin bu söylemi ile ders kitabında yer alan “*Devletimiz toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur; ancak son derece büyük bir ülkede yaşıyoruz. Nüfusumuz da giderek artmaktadır. Bu nedenlerle devletimize sivil toplum kuruluşları (STK) destek olmaktadır*” (Sosyal bilgiler ders Kitabı [SBDK] s.150) açıklamasının paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Öğretmen ve öğrenci ifadelerine dayanarak yapılan değerlendirmede her ikisinin de sosyal katılıma yönelik algılarının benzer niteliklerle dile getirildiği görülmüştür. Öğretmen ve öğrenciler, teorik çerçevede, toplumsal konulara yönelik örnek verebilmelerine karşın, uygulama kısmında sınıf ve okul boyutunda sosyal katılımdan ziyade okul etkinlikleri kapsamında gerçekleşmiş olan örnekleri dile getirmişlerdir.

Sosyal Katılım Becerisinin Kazanılma Sürecini Destekleyen Unsurlar

Öğrencilerin sosyal katılım becerisini kazanma sürecini, sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriği, ders kitabı, öğretmen tutum ve davranışları ve okul uygulamalarının olumlu etkilediği belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı içeriği

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde sosyal bilgiler ders içeriğine ilişkin olarak öğrencilerin çoğunun sosyal katılım becerisi ile ilgili olarak sivil toplum kuruluşlarına değindikleri tespit edilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarından sonra sıkça tekrar eden ifadeler, hak-sorumluluk ve roller, sorun çözme yolları, toplumsal gelişime destek, toplumsal sorunlara duyarlılık, çevre bilinci ve sosyal sorumluluk konuları ile ilgili olmuştur.

Sosyal Bilgiler dersinde sosyal katılım becerisi ile ilgili olarak sivil toplum kuruluşları ile ilgili bilgi edindiğini belirten Berk, bu kuruluşlarla ilgili olarak özellikle çevre

kirliliği konusuna değinmiştir. Berk, “*Sosyal bilgiler dersinde sivil toplum kuruluşlarını, çevremiz için yararlı olacak şeyleri öğrendim. Herkes çevresine dikkat ederse, kirlenmezse çevrenin daha temiz bir hale geleceğini öğrendim. Dilekçe yazmayı da öğrendim. Ben mesela ilk önce insanları uyarırım iki kere. Üçüncüsünde birine danışarak hallederim*” şeklindeki ifadesinde dilekçe konusuna da değinerek dilekçeyi sorun çözümlerinin bir yolu olarak nitelendirmiştir. Berk’in açıklamaları, ders kitabında çevre kirliliği ile bağlantılı yaşanan bir sorun karşısında dilekçe yazarak çözüm üretilebileceğini öğrenen bir öğrencinin örneklendirildiği metinle (SBDK, s.12-13) benzerlik göstermektedir. Örnek metin derste ele alınmış, öğretmen öğrencilerine, “*Zehra arkadaşınız sosyal bilgiler dersinde nasıl bir beceri edinmiş ki mahallesindeki çöp sorununu bununla çözmeye çalışmış?*” sorusunu yöneltmiştir. Güncel bir sorundan yola çıkılarak öğrencilerin de sosyal katılım davranışını gösterebilecekleri somutlaştırılarak örneklendirilmiştir.

Ders kitabı

Sosyal bilgiler öğretmeninin derslerinde öğrencilerin sosyal katılım becerisini geliştirmek üzere ders kitabından programa paralel olarak konu açıklamaları, örnek metinler ve değerlendirme soruları çerçevesinde yararlandığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda araştırma konusu ile bağlantılı olarak, bir yıllık sosyal bilgiler ders sürecinde sosyal bilgiler öğretmeni ve beşinci sınıf öğrencilerinin ders esnasında takip ettikleri sosyal bilgiler ders kitabı, değerlendirildiğinde sosyal katılım becerisi ile örtüşen örneklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler ders kitabında sosyal katılımı destekleyici birçok örnek bulunmuştur. Bu örneklerden biri, birey ve toplum öğrenme alanında, ülkeyi ve dünyayı ilgilendiren konularda yeni fikirler geliştirilebileceği böylece insanların topluma karşı daha duyarlı olabileceğinin vurgulandığı “*Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu*” dur. Bu örnekte, Arslanköy isimli bir köydeki kadınların yaşadıkları zorlukları ifade etmek için kurdukları tiyatro topluluğu aracılığıyla tüm dünyaya duyurarak çözüm arayışına girmeleri anlatılmıştır. (SBDK, s.13-16). Ders kitabındaki Arslanköy’de yaşayan kadınların kurduğu bir tiyatro örneğini anlatan bu metnin işlenişinde öğretmen sorular sorarak metin üzerinden değerlendirmeler yapmışlardır. (04/10/2017, GN)

Öğretmen tutum ve davranışları

Sosyal bilgiler öğretmeninin ders sürecinde ele alınan konular kapsamında öğrencilerin düşüncelerini ifade etmeleri konusunda yapıcı bir tutum sergilediği kaydedilmiştir. Sosyal katılım becerisi ile ilgili olarak beşinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin derse katılma yönünde cesaretlendirilmeleri, sosyal katılımın tanımı gereği bire bir tanıma uygun bir

davranış olarak görülmemekle birlikte, bu öğrencilerin ileride toplumun yetişkin birer üyesi olarak toplumda meydana gelen olaylar karşısında fikirlerini özgürce dile getirmelerinin bir basamağı olarak görülebilir. Sınıf ortamında öğrencilere sağlanan görüş açıklama olanağı sayesinde onların, ifade özgürlüğü hakkını kullanmayı, yetişkinlik hayatlarında da bu haklarını doğru bir şekilde kullanabilmenin yollarını öğrenebilmelerinin temelinin sağlandığını düşündürmüştür. Örneğin öğretmen öğrencilerin derse katılımlarını “*Ben size ne dedim. Ben soru sorduğumda mutlaka bir şeyler söyleyin. Doğru da olsa söyleyin, yanlış da olsa söyleyin. Çünkü her iki durumda da bir şeyler öğreniyoruz*” şeklindeki sözleriyle cesaretlendirmiştir. (27/09/2017 S.G.)

Sosyal bilgiler dersi öğretmenin ders sırasında yaptığı bazı örneklendirmelerle öğrencilerin toplumsal sorunların farkına varmalarını sağlamaya ve sosyal katılım açısından cesaretlendirmeye çalışmıştır. Bu örneklerden biri, Mehmetçik Vakfı üzerine üzerinedir. Öğretmen Mehmetçik Vakfı ile ilgili “*Mehmetçik Vakfı biliyorsunuz ülkemiz terörle uzun zamandan beri mücadele ediyor ve dolayısıyla terörle mücadele esnasında yaralanmış gazilerimiz veya şehitlerimiz şehitlerimizin yakınları bunların sorunlarıyla yakından ilgileniyor. Bunlara maddi anlamda destek sağlıyor. Bu da tamamen yardım ve bağışlarla ayakta duruyor*” şeklinde açıklamada bulunduktan sonra ek olarak “*Zeki Müren*” bağış yaptığı örneğini vermiştir. (11/04/2018, GN).

Sosyal bilgiler dersi öğretmeni görüşmelerde öğrencilerin sosyal katılım becerisini geliştirmek için sosyal bilgiler konularını toplumsal sorunlara yönelik çözüm önerileri ile ilişkilendirerek açıklamalarda bulunduğunu söylemiştir. Bunu da “*Sorun ne? İnsan. İnsanı çözersek sorun çözülür mü çözülür. Trafikte ne sorun var? Trafik kurallarına uyulmaması. Sen buna uymazsan trafik sorunu ortaya çıkıyor? Bu bağlamda sorunları göstermeye çalışıyorum. Bir başka örnek olarak diyelim ki çevre kirliliği. Kim bunun sorumlusu? İnsanlar. Biz düzeldiğimizde bu sorun olur mu? Olmaz.*” gibi soru ve açıklamalarla ortaya koymuş, öğrencilerin toplumsal meselelere karşı daha duyarlı davranışları gerektiğinin beklentisi içerisinde olduğunu ifade etmiştir.

Okul uygulamaları

Okulda gerçekleştirilen sosyal etkinlikler, öğrencilerin sosyal katılım becerisinin gelişiminde destekleyicidir. Okulda birçok sosyal etkinlikler gerçekleştirilmesine karşın etkinliklerin planlanması sürecinde öğrencilerin sınırlı katılım gösterdiği görülmektedir. Okul etkinlikleri ile ilgili görüşlerini ifade eden Tan, okulda şiir dinletisi, dans gösterisi, müzik yarışması yapıldığını, şiir dinletisinin ardından yapılan gösteride de dans ettiğini belirtmiş, etkinliklerde neler yapılacağını öğretmenlerin belirlediğini, kendilerinin de isterlerse

katıldıklarını söylemiştir. Etkinlikle ilgili olarak etkinliklerin planlama ve uygulama aşamalarında yer almak istediğini belirten Tan, bunun sebebini “Çünkü hazırlarken kendin ve arkadaşlarınla hazırlayıp beraber yapıyoruz. Birlikte yapmak daha kolay oluyor” şeklinde açıklamıştır. Seçim haklarının kendilerine bırakılmış olmasından memnuniyet duyan bir ifade ile Tan etkinliklerin planlanması ile ilgili de şunları ifade etmiştir:

“Öğrenciler planlasa iyi olur. Ama bazen iyi bazen kötü olur, bazıları kendilerini başkan gibi hissediyor bu hoşuma gitmiyor. O zaman kendileri öğretmenmiş gibi sen şunu yap, sen bunu yap diyebiliyor. Öğretmen söyleyince yapmakta çok sıkıntı olmuyor. Ama öğrencilerden biri söyleyince aslında kendilerini böyle yönetmen gibi görmeleri çoğu kişinin hoşuna gitmiyor.”

Yapılan açıklamadan öğrencinin akranları tarafından yönetilen bir durumu çok güven verici bulmadığı, kendisinden yaşça büyük bir otorite figürünü bu doğrultuda desteklediği anlaşılmıştır.

Sosyal bilgiler dersi öğretmeni okulda birçok etkinlik yapıldığını ve öğrencilerin bu konuda teşvik ettiğini söylemiştir. Öğretmen, okulda yapılan bu etkinlikler açısından hem okul idaresini hem de öğretmenlerin çabasını takdir etmiş, velilerin de bu konuda katkısının olduğunu belirtmiştir: Ancak öğretmenin bu etkinliklerin planlama sürecinde öğrencilerin katılımına ilişkin bir görüş belirtmediği,

“Son zamanlarda pikniktir, enerjilerini boşaltmak için işte sportif etkinlikler özellikle okullar kapanmadan son bir ayda yapılır. Bunların dışında sergiler ve şiir dinletileri de daha önce yapılmıştı. Okul bu konuda teşvik edici. Teşvik olmasa mesela bu Erasmus Projesi yürümez. Burada alttaki yukarıyı zorluyor. Kurum kültürü var burada. Velilerin daha iyi olun anlamında okula baskısı yani onların yarattığı bu iklim gerekse yılların getirdiği oluşturulan iklim okulu götürüyor yani.”

Şeklinde ifade ettiği açıklamalarında görülmüştür. Söylemlerden etkinlik ve projelerde öğrencilerin yetişkinler tarafından başlatılan eylemlere öğrencilerin iştiraki ile gerçekleşen bir katılımın var olduğu anlaşılmıştır.

Sosyal Katılım Becerisinin Kazanılma Sürecini Engellenen Unsurlar

Öğrencilerin sosyal katılım becerisinin kazanılmasında ve geliştirilmesinde öğretmen tutum, inanç ve davranışları, öğrenci eğilim, inanç ve davranışları ile veli ve okul etkisi süreci olumsuz etkileyen unsurlar olarak belirlenmiştir.

Öğretmen tutum inanç ve davranışları

Sosyal katılım engelleri teması altında öğretmen tutum, inanç ve davranışları; güvensizlik, endişe, eleştirme, kavramların değersizleştirilmesi, zaman ve ortam yetersizliği ile kalıp yargılar şeklinde kodlanmıştır.

Öğretmen çoğu zaman akademik başarı ve programı yetiştirme konusunda endişe yaşadığı görülmektedir. Öğretmenin, özellikle dersin iyi bir şekilde dinlenmediği ve

konunun çok önemli olduğunu düşündüğü durumlarda öğrencilere, *Az önce dersi dinlediniz. Bir daha dinleyelim dersiniz olmuyor, zamanımız yok!*” (14/12/2017, GN) ifadelerini kullandığı, o günkü derste öğrencilerine dersi çok dikkatli dinlemeleri gerektiği konusunda uyarılarda da bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda konuyu anlamayan öğrencilere tekrar anlatma konusunda zaman sıkıntısı yaşamaktadır. Öğretmen deneme sınavları öncesindeki haftada, öğrencilerle işlenmeyen, eksik kalan konunun kalmaması düşüncesi ile öğretmenin, *“Şu konuyu anlatmıştık değil mi? EBA’dan izledik mi?, bunu gördük değil mi?”* şeklinde öğrencilerden sözlü teyit almaya çalışması programı yetiştirme kaygısını göstermektedir. Öğretmenin çoğu zaman öğretmen merkezli ders işleme öğrenci katılımının önünde bir engel oluşturmaktadır. Bu şekilde ders sürecinin yönetildiği zamanlarda, öğrencilerin derse katılımlarının öğretmen tarafından ikinci planda tutulduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen kimi derslerde öğrencilerin derse katılma yönündeki davranışları karşısında *“Sesiz olun ve sadece dinleyin”* diyerek, direkt konuyu aktarılmasına odaklanarak EBA’dan konu anlatım videosunu açarak öğrencilerin sesiz bir şekilde dinlemelerini istemektedir (19/12/2017, GN). Öğretmenin görüşmelerde öğrencilerdeki sosyal katılım davranışlarını değerlendirilmesine ilişkin somut bir örnek verememiş olması ve kendisinin sosyal katılım ile ilgili yaptıklarını *“Teorik bilgi vermeden arta kalan zaman içerisinde”* gerçekleştirebildiği ifade etmesi teorik eğitimin beceri kazandırmaktan daha ön planda olduğunu göstermektedir. Öğretmenin ders sırasında ders dışı konuşmaları önlemek, sessizliği sağlamak üzere (+) ve (-) vermesi ve nota dönüştüreceğini söylemesi sosyal katılımı engeller nitelik taşımaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerde sosyal katılım becerisinin kazandırılmasında neleri engel olarak gördüğü sorulduğunda öğretmenin bu soruya, *“eğitim ve öğretimle ilgili olarak yapmak istediklerimi gerçekleştirememenin önündeki en büyük engel aslında kendim. Bunun dışında her zaman uygun ortamlar bulamıyoruz. Zamanımız da bize göre kısıtlı. Kısıtlı olunca da öğrenciye yeterli zaman ayıramıyoruz”* şeklindeki ifadeler ile cevap verdiği görülmüştür. Bununla birlikte öğretmen *“elverişli ortamların bulunmayışının”* öğrencilerin katılımını engellediğini görüşümü öğrenci kulüp dersleri örneğini vererek görüşlerini şöyle açıklamıştır: *“Daha önceden uygulanan kulüp dersleri vardı bu tür şeyleri (sosyal katılım becerisi ile ilgili uygulamaları kastediyor) oralarda yapabiliyorduk. Ama artık böyle bir dersimiz yok, doğal olarak zaman da yok”*. Öğretmen ilave olarak, *“okulda ikili öğretim var. Zamanımız bu nedenle de kısıtlanıyor”* şeklinde konuya açıklık getirmiştir.

Öğrenci eğilim inanç ve davranışları

Öğrencilerin kendi eğilim, inanç ve davranışlarının da sosyal katılımlarını engellediği görülmektedir. Bu eğilim, inanış ve davranışlar, *işe yaramayacağı düşünme, yetersizlik, otorite korkusu, eleştirilme kaygısı, otoriteyi kabul, sınıflar arası hiyerarşi, başarısızlık korkusu ve kayıtsızlık*” olarak belirlenmiştir. Bazı öğrenciler yaşadıkları sorunları çözmek için katılım göstermediklerini söylemiştir. Cem okulda yaşanan sorunlarda kendince bulunduğu çözümleri ifade etmekle birlikte, dikkate alınmayacağı düşüncesiyle,

“Bazen kavgalar oluyor okulda, teneffüslerde. Ayırmaya çalışıyorum. Duvarlara yazı yazıyorlar mesela bazı öğrenciler. Hocaya gösteriyorum....Öğretmen konuşuyor sınıfla, işte yanlıştır, empati kurun diye. Okulla ilgili düşüncelerim var benim. Arka bahçeye para atılıp bir şeyler alınan makine yapabilirler. Çünkü kantin sırası çok oluyor. Ders zili çalıyor ama biz bir şey alamadan derse giriyoruz. Birkaç bölme daha açabilirler veya. Ama bu fikrimi kimseye söylemedim. Beni dinlemezler diye düşündüm. Önemsemezler herhalde.”

Başkaları ile özellikle çözüm mercii olarak düşündüğü okul idaresi ile fikirlerini paylaşmadığını ifade etmiştir.

Öğrencilerinin bazıları da görüşmelerde kendilerine yönelik yetersizlik algılarını gösteren ifadeler de bulunmuşlardır. Öğrencilerin kendilerini yetersiz hissettikleri durumlar daha çok yaşları ile bağlantılıdır. Örneğin Mert,

“Okulla ilgili şeylerde biz hiçbir şey söyleyemiyoruz. Bizim fikrimizi hiç almadılar. Bence alınmalı. Almalılar. Ders programı değiştiğinde tabi iyi bir tepki vermedim.... Önceden beden derslerimiz ilk ders oluyordu. Şimdi son derslerde. Böyle benim için yorucu oluyor. Bazı arkadaşlarım da benimle aynı fikirde. Bunlar için bir şey yapmadım. Ne yapabilirim ki? Bence fikrimizi söyleyebiliriz. Ama çok bir şey olacağını düşünmüyorum. Küçüğüz diye kimse bizi dinlemiyor...”

Şeklinde bir kişinin sözünün dikkate alınmasını yaş ile doğru orantılı olarak açıklamıştır.

Veli ve okul etkisi

Öğretmen ile gerçekleştirilen görüşmelerde “kısıtlı zaman, ortam yetersizliği” şeklinde belirtilen durumlar da sosyal katılım becerisinin kazandırılmasının önünde bir engel olarak öğretmen tarafından belirtilmiştir. Bu kısıtlılığa örnek olarak da artık sosyal kulüp derslerinin olmayışı ve okulda ikili öğretimin gerçekleştiriliyor olması verilmiştir.

Ders kitabı incelendiğinde ünite sonlarında bazı etkinliklerin bulunduğu ve bunların öğrenciler tarafından uygulamalı örnekler içerdiği görülmüştür. Ders gözlemleri esnasında ise sosyal katılım ile ilgili örneklerin de yer aldığı bu örnek uygulamaların çoğunlukla sosyal bilgiler öğretmeni tarafından atlanıldığı, tercihen çoktan seçmeli soru şeklinde sorularının öğrencilere yaptırıldığına rastlanılmıştır. Öğretmene soru çözümüne ağırlık vermesi ile ilgili soru sorulduğunda *“Aslında veliler de bunu istiyor. evde çocuğunu çalıştıracak zamanı yok*

D, Coşkun, T, Kodal ve A.F, Ersoy/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55, 129-154, 2022 147
okulda hallolsun istiyor. Biz de soru çözüyoruz” şeklinde cevap verdiği kaydedilmiştir. Veli beklentisi ile ilgili olarak görüşme sırasında da “*veliler için not önemli. Çocukları her anlamda iyi yetişsin istiyor ama notu önemsiyor”* diye belirten sosyal bilgiler öğretmenin sınıflardan düşük notlar alan öğrenciler olduğunda velisinin kendisine gelip çocuğun eksikliğinin neden kaynaklandığını sorduğunu belirttiği de kaydedilmiştir. Bazen özellikle deneme sınavlarında çıkarılan netlerin beşinci sınıflarda değil ama sekizinci sınıflarda diğer sosyal bilgiler öğretmenleri arasında konuşulan bir durum olduğu da öğretmen tarafından ayrıca ifade edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Ortaokul sosyal bilgiler dersi ile okul uygulamalarında öğrencilere sosyal katılım becerisinin nasıl kazandırıldığını ortaya çıkarmanın amaçlandığı araştırma sonuçları öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılım algısı, sosyal katılım becerisinin kazanılma sürecini destekleyen ve engelleyen unsurlar bağlamında ele alınmıştır.

Araştırma sonuçları, öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılımı toplumsal meselelerle ilgili bulunduğu kadar, sosyal etkinlikler ve ilişkiler çerçevesinde ele aldığını göstermektedir. Öğrenciler öğretmenlerden farklı olarak akademik olarak derslere katılımı da sosyal katılım olarak değerlendirmişlerdir. Alan yazında sosyal katılım, gönüllülük çalışmaları ve toplum hizmetine dâhil olma (Putnam, 2000), gönüllülük faaliyetleri toplu eylemler, siyasi eylemler ve sosyal değişim aracı olarak (Adler ve Goggin 2005) ele alınmaktadır. Memişoğlu'nun (2016) çalışmasında sosyal katılımın öğretmenler tarafından toplumdaki sorunlara yönelik çözümler üretme şeklinde tanımlandığı belirlenmiştir. Coşkun ve Kodal'ın (2017) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılımı, bütünleşme-kaynaşma, yardım-destek, gönüllülük etkinlikleri, duyarlılık, topuma katkı davranışları, bilgi-beceri geliştirme ve eğlence amaçlı etkinliklere katılma şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Öğrencilerinin sosyal katılımında iletişim akademik katılımı temel almaları, yetişkinlerden farklı olarak günlük zamanlarının büyük bir kısmını okul ortamında ve sınıflarda geçiriyor olmaları ile ilgili görülmüştür. Ayrıca sosyal katılıma ilişkin deneyim kazanabilecekleri etkinliklerden ziyade konu ile ilgili kavramların sözel olarak kavratılmasına ve sınavlarda bunların not karşılığı değerinin bulunmasına yönelik bir sistem içerisinde bu becerinin kazanılabileceğine dair bir algının da varlığı öğrencilerin neler yapabileceklerini bilmelerine karşın gerçek hayat uygulamalarında eksik kalmalarına neden olabilmektedir.

Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) ve Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (SBDK) öğrencilerin ve öğretmenin algı ve uygulamalarını şekillendiren temel etkenlerden biri olduğu görülmektedir. SBDÖP’nda ve SBDK’nda sosyal katılım daha çok sivil toplum örgütlerinin yardım etkinlikleri ile ilişkilendirilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini sosyal katılım olarak nitelendiren öğrenciler, kendilerinin de ileriki yaşlarında bu kuruluşlar aracılığı ile sosyal katılımda bulunabileceklerini de ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda gerçekleştirilecek temel eylemleri ise daha çok çevreye karşı sorumluluk ve yardım davranışları şeklinde açıklamışlardır. Öğrencilerin sosyal katılım daha çok sivil toplum kuruluşları faaliyetleri olarak algılamaları, bu etkinlikleri ancak ileriki yaşlarda yapabilecekleri inancı, sosyal katılımın öğrencilerin günlük yaşamlarında uygulama olanaklarını sınırlandırmakta ve sadece kuramsal bir bilgi olarak kalmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin yanı sıra öğretmenin algı ve uygulamalarında da bu sosyal katılım algısının etkisi görülmektedir. Öğretmen sosyal bilgiler dersinde sosyal katılım olarak sivil toplum kuruluşlarından söz etmiş ve “devlete destek olan kuruluşlar” olarak ele almıştır. Öğrencilerin sosyal katılım becerisini geliştirme amacıyla bir uygulama gerçekleştirilmemiş okuldaki var olan uygulamalara öğrencileri teşvik etmiştir. Bu bağlamda uygulama boyutundaki eksiklikler sosyal katılım becerisinin gelişimine de olumsuz yansımıştır. Oysa öğrencilerin sosyal katılım amaçlı etkinlikler düzenleyerek etkin olarak yer almasını sağlamayan çalışmalarda etkin vatandaşlık algısının ve sosyal katılım becerisinin geliştiğini ortaya koyan araştırma sonuçları bulunmaktadır (Demirhan 2018; Ersoy, 2014). Bu çalışmada program ve ders kitabındaki sosyal katılıma ilişkin sonuçlar 1968-2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programları’nda sosyal katılım becerisinin yerini irdeleyen Alabaş’ın (2018) sosyal katılım becerisini en çok grup faaliyetlerine katılma, toplumsal örgütler, birlikte çalışma, iş birliği, görev ve sorumluluklarını bilme, bir işte sorumluluk alma, topluma gönüllü hizmet etme, yardımlaşma, toplumsal veya küresel sorunların çözümüne katkıda bulunmayı temel alan toplumsal amaçlı katılım boyutunun vurgulandığı sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın önemli bir sonucu, okuldaki sosyal etkinliklerin öğrencilerin sosyal katılım becerisine katkı sağladığı yönündedir. Araştırmanın bu bulgusu, Gilman, Meyers ve Perez’in (2004) yapılandırılmış ders dışı etkinliklerin ergenlere olan etkisini değerlendirdikleri çalışmaları; Meadows’un (2019) ders dışı etkinliklerin öğrencinin öğrenme davranışlarına, başarılarına, motivasyonlarına, duygu durumlarına olan olumlu etki sağladığı sonuçlarıyla desteklenmektedir. Ancak, okuldaki sosyal etkinliklerde öğrenci deneyimleri irdelendiğinde, öğrencilerin, “mavi kapak toplama”, “imza kampanyası” gibi

çok az projeyi başlattıkları ve yönettikleri görülmüştür. Bunun dışında öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına bağışta bulunma etkinlikleri ise yetişkinlerin başlattığı ancak öneride buldukları ve görüşlerini ifade ettikleri projelere örnek gösterilebilir. Bunun dışında öğrencilerin katıldığı birçok etkinlikte öğrenciler projelerin ya da etkinliklerin planlanması ve karar alma sürecine katılmamışlar sembolik olarak yer almışlardır. Örneğin, okulda düzenlenen şiir dinletisinde, organizasyonun düzenleme fikri öğretmenlere aittir. Okunacak şiirlerle ilgili öneriler öğretmenler tarafından hazırlanmıştır. Öğrenci kendisine sunulan öneriyi değiştirme hakkına sahiptir. Konu ile ilgili öğrencilerle görüşüldüğünde organizasyona neden katıldıkları, neden bir düzenlemenin yapıldığı konusunda yüzeysel bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Ailelerin izleyici olarak yer aldığı organizasyonda, öğrencilerin aileleri ve öğretmenleri tarafından performansları sonrasında alkışlanmaları, takdir edilmeleri onların bu etkinlikte yer almaları yönünde öne sürdükleri temel neden olmuştur. Bu durum okullarda geleneksel eğitim sisteminin devam etmesi ve demokratik okul yapısının yeterli düzeyde oluşmadığı şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın okuldan okula bu yapının değişeceğini söylemek de yarar vardır. Örneğin, Ersöz ve Duruhan'ın (2015) yedinci sınıf öğrencilerinin okuldaki demokratik yaşantı algılarının incelendiği çalışma, öğrencilerin okul ortamında haklarının ve görevlerinin farkında olmaları okul ortamında yüksek düzeyde vatandaşlık eğitimi aldıklarını düşünmeleri, demokratik eğitim anlayışına uygun şekilde okul ortamında alınan kararlarda kendilerinin de katılımlarının olduğunu belirtmeleri açısından çalışma bulguları ile farklılık göstermiştir. Sözü edilen çalışmanın yaş grubunun farklı olması daha üst yaşlardaki öğrencileri kapsamaması okul etkeninden bağımsız olarak küçük yaştaki öğrencilerin katılım konusunda daha çok zorlandıkları ve daha çok katılım için cesaretlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu, sosyal katılım becerisinin kazanılma sürecine öğretmen bilgi, deneyim, öğretim inanç, davranışları ve tutumlarının etkili olmasıdır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenin, sosyal katılım örnekleri vererek öğrencileri cesaretlendirmesi yanında öğretim ve öğrenme sürecinde geleneksel öğretim uygulaması, sosyal katılımı ilgili sadece kuramsal bilgi vermesi, programı yetiştirme ve akademik başarı kaygısı ile sosyal katılımını geliştirecek etkinlikler yapmaması başlıca engeller olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonuçları öğrencilerde beceri gelişiminde sosyal bilgiler dersinin yeterli olmadığı sonuçları ile benzerlik görülmektedir. (Mutluer, 2013). Öğretmen inanç, tutum ve davranışları gibi öğrenci inanç, tutum ve davranışları da sosyal katılımı etkilemektedir. Öğrencilerinin, işe yaramayacağını düşünme, kendilerini yetersiz bulma, otorite korkusu, eleştirilme kaygısı, otoriteyi kabul etme, üst sınıf baskısı, başarısızlık

korkusu ve kayıtsızlık gibi nedenlerle katılım gösterebilecekleri alanlarda geri durdukları görülmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal katılımında etkin olabilmeleri için temel beklentilerinin, kendilerinin dinlenmesi, fikirlerine saygı gösterilmesi, olumlu anlamda yaptıklarının veya yapabileceklerinin önemsenmesi, herhangi bir istek, inanç, ihtiyaç ortaya koyduklarında geri bildirim verilmesi yönünde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar, öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin geliştirilmesinin, birçok etkenin şekillendirdiği, birçok bireyin ve kurumun sorumluluk alması gereken, çok boyutlu ve uzun zaman ve emek gerektiren bir eğitim süreci olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, okul idarecileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler, kamu ve sivil toplum kuruluşları birlikteliğinde gerçekleştirilecek eğitim girişimlerinin artırılması ile sosyal katılımın önemi daha iyi anlaşılabilir, uygulanabilirliğindeki yaygınlık ve başarı artırılabilir. Sömen ve Bilgili (2017) nin sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılım becerisini kazandırma durumlarına yönelik çalışmalarında; öğretmenlerin, etkinliklere katılmada öğrencilerin isteklerini artırma, sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olma ile ilgili olumlu algı oluşturma, toplumsal sorunlarla ilgilenme becerisini kazandırma, insan hakları ve demokrasi ilkelerine saygı duyma becerilerini kazandırdıklarını; toplumsal konularda sorumluluk alma, toplumu ilgilendiren konularda grup oluşturma gibi daha çok eyleme dönük aktivitelerin gerçekleştirilmesinde tam olarak başarılı olamadıklarını ifade ettikleri belirtilmektedir. Belirtilen durum bu araştırma ile paralel bir şekilde öğrencilerin teorik anlamda yeterli donanıma sahip olmakla birlikte uygulamaya dönük etkinliklerin azlığı açısından bir eksikliğin bulunduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda da öğretmenin kendini bu alanda yetersiz hissettiğinin belirlenmesi, özellikle eğitim süreçlerini yürüten öğretmenlerin, sosyal katılım becerisinin gelişiminde okulda ders içinde ve dışında yürütebileceği etkinlikler konusunda bilgilendirilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan sosyal bilgiler dersinde öğretmenlere, nasıl etkinlikler aracılığı ile sosyal katılım becerisinin geliştirileceği yönünde eğitim verilmesi öğretmenlerin donanımı açısından etkili olacaktır.

Araştırma sonuçları okulda ders dışı yürütülen etkinliklerin ve projelerin öğrencilerin sosyal katılım becerisini geliştirme açısından olumlu katkı sağladığı, ancak etkinliklerin planlanmasında ve yürütülmesinde öğrencilerin yeterli katılım sağlayamadığı görülmüştür. Bunun geliştirilmesi için derslerde ve okullarda geliştirilecek etkinliklerin planlama ve yürütülme aşamalarında etkin olarak yer almaları sağlanmalıdır. Bunun için okullarda yapılan belirli gün ve haftalar, milli bayramlar, sosyal etkinlikler vb. için öğretmen rehberliğinde öğrencilerin etkinliklerin planlama ve yürütme sürecinde etkin olabileceği

D, Coşkun, T, Kodal ve A.F, Ersoy/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55, 129-154, 2022 151
birimler oluşturulabilir. Ayrıca, sosyal katılım becerilerinin gelişiminde öğrencilerin kendini ifade edebilmeleri ve sesini duyurabilmeleri önem taşımaktadır. Bu amaçla, demokratik sınıf ve okul ortamı ve kültürünün oluşturulması için çaba harcanmalıdır.

Araştırmanın bulgularından velilerin okuldan ve öğretmenlerden beklentilerinin daha çok çocuklarının akademik anlamda desteklenmesi ve bu türdeki çalışmalara ağırlık verilmesi yönünde olduğu ortaya çıkmıştır. Velilerin bir okulun öğrencisine neler kazandırabileceği konusunda mevcut algılarının öğrencilerin toplumsal yaşamda uyum için yaşama, toplumsal yapının etkin birer üyeleri olarak katılım davranışları ile olumlu destek verme yönünde de gelişebileceği ve onların bu yönde değişen beklentileri ile okul ve öğretmenler üzerinde teşvik edici olabileceklerinin öneminin anlaşılması açısından milli eğitim müdürlükleri tarafından veli seminerleri düzenlemeli, veli, okul, öğrenci üçgeninde işbirliğinin getireceği katkıların daha iyi anlaşılmasına çalışılmalıdır.

Araştırma sonuçları, öğrencilerin sosyal katılım becerisinin gelişiminin soyo-kültürel bağlamdan etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, farklı bağlamlarda nitel çalışmaların yürütülerek sonuçlarının gelişim ve yeni politikalar üretiminde dikkate alınması önem taşımaktadır. Bununla birlikte okullarda ve derslerde sosyal katılım becerisinin gelişimi için gerçekleştirilen uygulamaları ve bunlara ve öğrencilerin katılım düzeylerini belirleyen geniş ölçekli nicel çalışmalar yapılabilir. Bununla birlikte sosyal katılımı geliştirmek için farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin işe konulduğu deneysel çalışmalarla özgün etkinlikler geliştirilebilir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: *Bu araştırma Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 13/01/2021 tarih ve 68282350/2018/G01 sayılı kararı ile alınan izin ile tamamlanmıştır.*

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: *Araştırmada yer alan yazarların çalışmasını, uygun olmayan bir şekilde etkileyecek herhangi bir çıkar çatışmaları bulunmamaktadır.*

Yazar Katkısı: *Birinci yazar, problem durumunun belirlenmesi, literatür taraması, araştırma yönteminin tasarımı, verilerin toplanması ve analizi aşamalarında; ikinci ve üçüncü yazar, araştırma yönteminin tasarımı, analizi aşamalarında çalışmaya katkı sağlamıştır. Tartışma ve raporlama aşaması üç yazarın katkıları ile gerçekleşmiştir.*

Kaynakça

- Adler, R. P. and Goggin, J. (2005). What do we mean by civic engagement? *Journal of Transformative Education*, 3: 236-253.
- Alabaş, Ç. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında (1968-2018) Sosyal Katılım Becerisinin Yerinin İncelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Arnstein, S. R. (1969) A ladder of citizen participation, *Journal of The American Institute of Planners*, 35: 4, 216-224.
- Coşkun, D. ve Kodal, T. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık kavramı çerçevesinde sosyal katılıma ilişkin görüşleri. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu VI Bildiri Özet Kitapçığı, 163.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing Among Five Approaches*. Thousands Oaks, Sage Publications, Inc, California.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir (Çev. Ed.), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Selçuk Beşir Demir (Çev. Ed.), Eğiten Kitap, Ankara.
- Çok, F. and Akfırat, N. (2010). Political and social participation of young people: Does being immigrant matter? Paper presented at Invited symposium on civic and political participation symposium by P. Noack and F. Çok, XII. EARA Confererance, May Vilnius, Litvania.
- Demirhan, İ. E. (2018). Altıncı sınıf öğrencilerinin sivil toplum kuruluşu algısı. *Journal of Innovative Research in Social Studies*. 1(1), 11-22.
- Dere İ., Kızılay, N. ve Alkaya S. (2017). İyi vatandaş kavramı, ailede ve okulda iyi vatandaşlık eğitimi hakkında velilerin görüşleri ve algıları. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*. 8(30), 1974-1993.
- Ersoy, A. F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkin vatandaşlık deneyimleri: sivil toplum kuruluşları örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 47(2), 65-88.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J., Öztürk, S. ve Özdural Z. (2017). MEB 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

- Gilman, R., Meyers J., and Perez, L. (2004). Structured extracurricular activities among adolescents: findings and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 31-41.
- Güven, M., Çam, B. ve Sever, D. (2013). Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi uygulamalarının ve kazanımlarının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 001-023.
- Hart, A. Roger (1992). *Children's Participation From Tokenism to Citizenship*, UNICEF International Child Development Centre, Italy.
- Kıncal, R. Y. ve Kartal, O. Y. (2015). Teorik olarak yapılandırılmış sosyal ve bireysel katılım faktörlerinin ampirik olarak sınanması. *GEFAD/GUJGEF*, 35(2), 231-265.
- Meadows, A. (2019). The impact of participation in extracurricular activities on elementary school students. *Journal of Interdisciplinary Undergraduate Research* 11(2), 22-35.
- MEB *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. sınıflar) Öğretim Programı* (2004), Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- MEB *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. sınıflar) Öğretim Programı ve Klavuzu* (Taslak Basım) 2005, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Memişoğlu, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma ilişkin görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 621-640.
- Merey, Z., Karatekin, K. ve Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: karşılaştırmalı kuramsal bir çalışma. *GEFAD/GUJGEF*, 32(3), 795-821.
- Muniglia, V., Cuconato, M., Loncle, P. and Walther, A.(2012) *The analysis of youth participation in contemporary literature: a european perspective, youth participation in europe beyond discourses practices and realities içinde*, 1-18, The Policy Press, Bristol, UK.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal bilgiler programlarında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmen görüşleri (İzmir Menemen örneği). *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7), 355-362.
- Özmen, C. (2011). Sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık aktarımı yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 435 – 455.
- Patton, Q.M. (2014). *Nitel araştırma e değerlendirme yöntemleri*. Selçuk Beşir Demir ve Mesut Bütün (Çev.edt.), Pegem A, Ankara.

- Polat, O. (2008). "Türkiye'de çocuk haklarının durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (2), Ocak-Nisan, 149-157.
- Samancı, O., Ocakçı, E. ve Seçer, İ. (2018). Developing scale for determining the social participation skills for children and analyzing its psychometric characteristics. *International Education Studies*, 11(6), 92-98.
- Sezgin, F. ve Tınmaz, A. (2017). Okulun sosyal sorumluluk rolü hakkında okul müdürü, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *TÜBAV*, 10(2), 77-92.
- Shuler, Lisa O. (2010). *Between civic engagement involvement and attitudes in college students*. Unpublished Doctoral Thesis, Boston College, Boston.
- Som, İ, Karataş, H. (2016). Türkiye'de vatandaşlık eğitimi üzerine bir inceleme. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33-50.
- Sömen, T. ve Bilgili, A.S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırma durumları. *Turkish Studies*, 12(33), 403-426.
- Şahin, S. ve Polat, O. (2012). Türkiye'de ve dünyadaki gelişmiş ülkelerde çocuk katılım hakkı algısının ve uygulamalarının karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 275-282.
- Taşkıran, C., Baş, K. ve Bulut, B. (2016). Sosyal bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinin kazandırılma düzeyi. *Sosyal Bilimler Dergisi* 6(11), 1-19
- T. H. Marshall (1965). *Class, citizenship and social development*. Anchor Books, USA.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Evaluation of the Process of Developing Social Participation Skills in Secondary School Social Studies Courses and School Practices*

Deniz Coşkun **, Tahir Kodal ***, Arife Figen Ersoy ****

• **Received:** 21.06.2021 • **Accepted:** 10.01.2022 • **Online First:** 10.01.2022

Abstract

Social participation is one of the citizenship skills. Social studies course is the basic course in which citizenship knowledge, skills, and values are gained. This research reveals how fifth-grade social studies students acquire social participation skills within the framework of social studies courses and school practices. A case study, one of the qualitative research methods, was used. Thirty-four fifth-grade students and social studies teachers from a secondary school in a city center participated in the study at an upper socio-economic level. The research data were obtained from participant observations, semi-structured student and teacher interviews, and social studies textbooks in the 2017-2018 academic year. Content analysis was used in the analysis of the gathered data. At the end of the analyses, it was found that the teachers and students perceive social participation in terms of communal participation, educational/social activities, academic participation, communication skills, and rights. In the development of students' social participation skills, the scope of social studies, the textbook's content, teacher attitudes, behaviors, and school practices were found to be supportive factors. In contrast, teacher attitudes, beliefs and behaviors, student tendencies, beliefs and behaviors, and parent and school influence were inhibitory factors.

Keywords: social studies, citizenship, citizenship education, participation, social participation.

Cited:

Coskun, D., Kodal, T., & Ersoy, A.F. (2022). Evaluation of the process of developing social participation skills in secondary school social studies courses and school practices. *Pamukkale University Journal of Education*, 55, 129-154. doi:10.9779.paufd.953313

* This study was produced from the first author's phd dissertation.

** Dr., Pamukkale Üniversitesi, dcoskun@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0667-7712

*** Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi, tkodal@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0383-1195

**** Prof.Dr., Anadolu Üniversitesi, arifee@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6144-2636

Introduction

With education, while future generations are provided with the knowledge, skills, and values required by life, it is also aimed to raise them as good citizens. Today's understanding of citizenship, on the other hand, has gone beyond the limits of political life and has come to include social life as well. Participation becomes the main emphasis in this new approach, called democratic and active citizenship. In this respect, active citizens are defined as those who believe that they should participate in political and social life and have roles and responsibilities in this regard, and also who make efforts to develop society, contribute to social life and realize social justice (Ersoy, 2014, p. 70).

Within the framework of active citizenship, citizenship participation is discussed in two dimensions, namely, political and social. Political participation requires participation in political areas related to democratic processes, while social participation requires participating in volunteer work and community services (Putnam, 2000, as cited in Kınca & Kartal, 2015, p. 236). Political participation refers to behaviors such as being a candidate in elections, voting, joining political unions, petition applications, and participating in protest actions arising from a relationship between the citizen and the state in the political arena. On the other hand, social participation refers to a state of complete volunteerism. Social participation determines the citizen's sense of personal responsibility, interests, and awareness of social events. In political participation, the relationship between the individual and society is examined more through the relationship between the state and the citizen, whereas in social participation, the relationship between the individual and a group or community is taken as reference (Muniglia et al., 2012, p. 7). In social participation, the state and degree of participation of the citizens in solving or improving the social problems that concern themselves, their surroundings, the small or large communities they live in, and the country in general, are taken into account (Flanagan, 2004, as cited in Fırat & Çok, 2013, p. 375).

Social participation is discussed in three dimensions in terms of participation form, the purpose of participation, social participation, namely social participation as community service, social participation as collective and political action, and social participation as social change (Adler & Goggin, 2005, p. 238-239). Social participation as community service includes behaviors that occur as an individual's participation in voluntary service activities for the community, either individually or as a member of a group. For example, the following activities, namely students' attempts to beautify their schools and school

surroundings, efforts to provide materials such as books and school equipment for students studying in schools that do not have sufficient facilities, organizing meetings to raise awareness of students and the public on issues such as recycling, protection of the natural environment, and saving, developing projects for the benefit of disadvantaged groups in society can be regarded among these types of social participation behaviors.

Social participation as collective action limits social participation to a collective action only to improve society. In this framework, social participation is any activity in which people come together as a citizen, and social participation can be defined as a set of individual and collective actions that affect society. In this grouping, where active citizenship and cooperation with others gain importance, students' distribution of brochures or accepting financial donations for the benefit of an association by setting up desks at school on behalf of any association can be given as examples of social participation as collective action. Social participation as political action directs individual efforts to collective actions in solving problems in the political process. Social participation includes active participation and leadership in public life. Organizing signature campaigns for students' requests such as having a basketball court in their school and creating a library, the behaviors of deliberately not buying certain products or meals in case the students do not find the quality of the products sold in the canteen or the food served in the cafeteria appropriate, can be given as examples of social participation behaviors as political actions.

Social participation as social change is about active citizen participation in social life to shape the future. As a result, it covers dimensions of social change (Adler & Goggin, 2005). The French Revolution, the Industrial Revolution, and the fall of the Berlin Wall can be given as examples of the most known social changes in the world. Education, one of the many factors affecting social change, first creates a change in the intellectual field, which is again included in the change with a physical effect. The fact that students have a say in the decisions taken at school and express their wishes and complaints easily will increase their possibility to act in the same kind of behavior in larger societies in the future as well, which can affect the transformation of the society into a more democratic one, and this can also be considered as social participation as a social change. This classification, in which social participation is handled in three dimensions in the basic structure, contains explanatory information about the participation content, its effects, and the number of people participating. In the explanations, an action-oriented education and training approach is emphasized more concerning social participation skills. When this situation is considered

within the framework of student achievements, it reveals that predominantly affective and experiential learning has more impact and importance than cognitive learning.

Experience-based activities carried out through education from an early age are very important for citizens to have the ability to participate in their adulthood. Hart (1992), who works on children's participation, symbolizes the stages of children's participation as the "Child Participation Ladder." The levels on the ladder of participation are expressed with acceleration from the stage of no participation to full participation as in the following respectively: manipulation, decoration, symbolic, informing-assignment, informing-consulting, participation in adult-initiated decisions, children's initiation and guidance, adults' participation in decisions initiated by children. The first three levels of the ladder are the illusion that participation does not exist and that children are engaged in participation behaviors. Child participation, whose presence is felt from the fourth step, includes informing children about participating in this step.

The child, who has received sufficient explanations, is included in the participation process with the guidance of adults. In the fifth step, the child is now in a position where s/he is consulted. Although adults initiate the process, children's views are taken into account. In terms of having a say in the decisions taken, the sixth step is the stage where the real participation experience is experienced. It is no longer the case that "Children should be seen and not heard", and there is a partnership. In the seventh step, children have all the control. The child decides what and how to participate. The last step is similar to the previous one; however, it also reaches a level where adults are directed and are expected results in the planned process.

Hart (1992) also states in his study "From Symbolic to Citizenship" that even in projects where children's participation is targeted, children's participation is not fully implemented and generally cannot go beyond a token effort. Therefore, actions involving child participation rarely go beyond the fourth step. Activities carried out within the scope of schools have a valuable role in enabling children to gain experience in the fields they can participate in and to exhibit high levels of participation behaviors. In this regard, courses such as social studies, which provide the opportunity to gain experience by living, have different importance in this respect.

Social studies course in primary education has taken a great responsibility in this regard by basically aiming to raise individuals as active citizens. While learning to be a citizen through the social studies course, students can also learn to be a member of a community, direct their actions according to the community's needs, expectations, and

values, and share responsibilities. For this reason, both in classroom environments and in the communities where this environment is expanded, the acquisition and development of citizenship competencies, which include various skills and qualities such as community benefit, cooperation, volunteer behaviors that indicate cooperation, without expecting reward, empowerment, civic effectiveness, and critical thinking (Bryant, 2011, p. 38), by students via experiences, is considered important.

When we look at the Social Studies Course Curriculum (SSCC) (2018), it is seen that the importance and necessity of educating individuals with the awareness of their rights and freedoms and using them in appropriate situations to benefit themselves, their close circles, their country and the world, in general, are emphasized. It is seen that the acquisition of knowledge, values , and skills related to citizenship is obligatory along with effective citizenship, which is among the particular objectives of the program. Therefore, the subjects related to citizenship education and the skills evaluated within the framework of citizenship competencies have an important place in the social studies course. One of the skills handled within the framework of citizenship competencies is the social participation skill. In this context, how social participation skills are developed in the social studies course and how school practices and activities affect this process in parallel with the course appear as a research problem.

When the studies on social participation and education are examined, it is seen that there are studies at the level of higher education and primary education. In the study by Shuler (2010), in which university students' attitudes towards citizenship participation were examined, students' civic values were discussed in a context shifting from political participation to civic participation. It is seen that in the studies carried out at the primary education level, social participation has been examined within the scope of social studies courses, in terms of citizenship education and citizenship skills (Merey, Karatekin, & Kuş, 2012), under the name of basic skills in social studies education (Taşkiran, Baş & Bulut, 2016), in terms of content and level of achievement within the framework of social studies teachers' views (Memişoğlu, 2016) in line with the views of teachers on the role of social responsibility of schools (Sezgin & Tınmaz, 2017), for the acquisition of skill according to the views of social studies teachers at class and unit level (Sömen & Bilgili, 2017), in terms of the way it is handled in the renewed social studies curriculum (Alabaş, 2018). In addition, it was found that a scale development study was carried out by Samancı, Ocağcı, and Seçer (2018) to determine social participation skills in children. Therefore, this study on how social studies teachers' and students' perceptions of social participation are shaped and how

the social participation process develops in the education and training process is considered important because it will explain teacher-student unity.

Aim of the Study

The research aims to determine how the fifth-grade social studies students acquire social participation skills within the framework of social studies courses and school practices. In accordance with this purpose, the current study aims to answer the following research questions:

- 1- How do students and teachers make sense of social participation?
2. What factors play a supporting role in the acquisition of social participation skills?
3. What are the situations seen as obstacles to acquiring social participation skills?

Methodology

Research Model

This study, which was carried out to offer a multidimensional and in-depth analysis of the process of gaining social participation skills, the situations/objects/persons that affect the process, and their functions in the process, was carried out as a case study. Case study research is a qualitative approach in which the researcher collects detailed and in-depth data about real life, a current limited system, or multiple limited systems in a given time through multiple information sources and reveals a situation description or situation themes (Creswell, 2013, p. 97).

In this study, in a secondary school, within the scope of social studies course, how social participation skill gains meaning in the classroom and extracurricular educational environments, how the process of acquiring social participation skills works, how it affects the behaviors of individuals in these environments, a case study was used to examine the context that is thought to affect the development of the skill, to reach rich and detailed meanings, and to explain the situation in its context through in-depth analyses. No study has been found in which the social participation skill has been comprehensively addressed. This study, which investigates how social participation skills are acquired in a secondary school within the framework of the social studies course process, student and teacher experiences, and opinions, 2018 Social Studies Course Curriculum, social studies textbook, classroom, and school environment, was conducted in accordance with a descriptive case study.

Study Group

The school where this study was conducted was determined by sampling the relevant grade level criterion. First of all, considering that a good level of social participation requires a

high income and a good education level in society (Sokolow, 2011, p. 34), the school to be researched was preferred to be one of the schools with a parent profile at a high socio-economic level. In addition, attention was paid to the fact that the teachers had been working in the chosen institution for at least five years to understand the selected school's culture.

The research was carried out in a secondary school that has been actively serving for 33 years in the city center. According to the Provincial Directorate of National Education data, the research school is a secondary school in the upper socio-economic group and has high academic success. The school where the collected research data varies in terms of the social activities carried out. These activities are Erasmus projects that include topics such as preventing the harms of the digital environment and increasing the awareness of children in the field of digital literacy, ensuring the social inclusion of immigrant children, developing students' creativity and safe internet use in addition to educational and scientific trips in and out of the city. The social studies teacher in the study group was male, middle-aged, had more than twenty-five years of professional seniority. The teacher, who mostly used traditional teaching methods, has a membership in a non-governmental organization.

The fifth-grade students in the study group were included in the observation process as a whole class (34 students), and additional interviews were conducted with thirteen students who were active in terms of social participation, paying attention to the gender balance.

Table 1. *Fifth Grade Students' Demographic Features*

Student code	Gender	Academic success	Participation level	Social Club	Project	Continuous event space	Mother's Educational status/ Occupation	Father's Educational status/ Occupation
Mert	Male	Good	Good	doesn't remember	car design from legos	None	High school/ Unemployed	High school/ Officer
Alp	Male	Good	Good	doesn't remember	None	Chess (Participating in tournaments)	BA/ Officer	MA/ Social Studies Teacher

Berk	Male	Good	Good	Sports	None	Kickboxing	High school/ Office staff	High school/ Building Contractor
Nil	Female	Good	Good	Civil defense	None	None	BA/ Unemployed	BA/ Turkish teacher
Ece	Female	Good	Good	doesn't remember	None	None	BA/ Primary school teacher	BA/ Accountant
Gül	Female	Good	Good	English	None	Playing the violin	MA/ English teacher	MA/ Primary school teacher
Naz	Female	Good	Good	Visual arts	None	Arts (participating in competitions across the province and country)	BA/ Turkish teacher	BA/ Chief of Police
Cenk	Male	moderate	moderate	doesn't remember	Project work on our cultural characteristics	Playing football	BA/ Officer	High school/ Seller of Furniture
Su	Female	moderate	moderate	doesn't remember	Project work on scientific	None	High school/ Worker	Primary school/ Worker
Tunç	Male	moderate	moderate	Traffic	None	Playing volleyball	High school/ Unempl	High school/ Shopkeeper

							oyed	r
Nur	Female	mode rate	moderat e	doesn't remem ber	None	Playing volleyball	College/ Agricult ural Technici an	BA/ Vet
Tan	Male	mode rate	moderat e	doesn't remem ber	None	Dance	BA/ Office staff	High school/ Office worker
Cem	Male	mode rate	moderat e	Sports	Volcan o project work	playing tennis (licensed player)	BA/ Architec t	BA/ Police

The students in this group were grouped as good-moderate in terms of their academic achievement and participation behaviors. Their academic achievements were determined in line with the results of the exams and the opinions of the teachers; their participation levels were determined within the scope of the social clubs they participated in, the projects they were involved in, and the scope of the activities that showed continuity out of school. The students in the study group were coded with monosyllable names in accordance with the names of boys and girls.

Data Collection Tools in the Study

In a case study, it is generally seen that using more than one data collection tool is recommended. According to Marshall and Rossman (1989), by choosing diversity in data collection, the weaknesses of each data collection tool are minimized (Patton, 2014, p. 306). In this regard, the basic data collection tools of the research were classroom observations, semi-structured teacher and student interview forms, personal details forms, the 2018 Social Studies Course Curriculum, and the National Education Social Studies Textbook used in the classroom where the observation was made.

In order to ensure the credibility of the research, it was first emphasized that the researcher spend as much time as possible in the study environment. In the 2017-2018 academic year, when the research data were collected, during the observations and interviews, in addition to 70 class hours for observations and 15 hours for interviews via

spending time in the school, attention was paid to visiting the study school for an average of one hour a week. Diversification of the data sources used in the research is another issue that is given importance in terms of credibility. For this purpose, observations were made in the research environment where the teachers and students took place, interviews were made, the program and the printed course source that had a possible effect on the process were included in the data set, and the relationship between the data obtained was tried to be understood at the level of compatibility/incompatibility with each other.

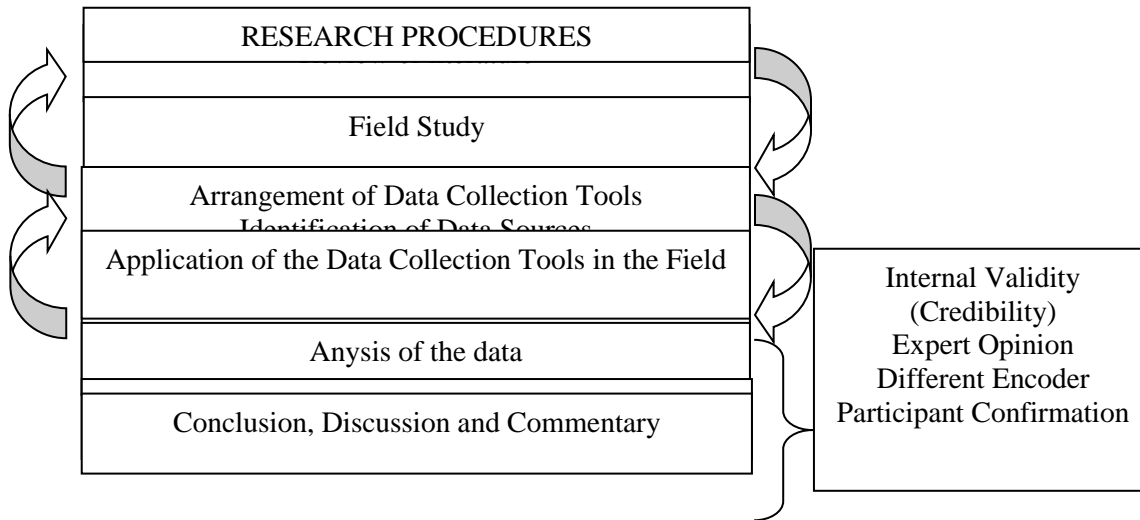

Figure 1. *Research Process*

Data Analysis

Content analysis was used to analyze the data collected in the study. The basic application in content analysis is to organize similar data within the scope of concepts and themes in the related literature and systematize and analyze them in an understandable way (Yıldırım & Şimşek, 2013, p. 259). The codes and categories determined as a result of the analysis of the observation and interview data were re-evaluated by bringing them together, and the general analysis table of the study was created by combining them. Direct quotations from observations and interviews were frequently included in presenting the findings by reporting the analyzed data. In addition, the textbook used in the course observation process was subjected to document analysis in connection with the social participation skill in terms of the way it was handled during the course and its content.

Findings

The findings obtained after the research are given in Figure 1 as themes and sub-themes with the name of social participation patterns.

Figure 2. Social participation pattern

In line with the research findings, the themes are given under three headings: making sense of social participation skills, perception of social participation, and supportive factors and inhibitory factors related to the process of acquiring social participation skills.

Social Studies Teacher and Students' Perception of Social Participation

It is seen that the perceptions of social participation of the teacher and students take place in their explanations as a basis for social participation skills. It has been observed that there is a social participation idea, especially based on expressions such as "knowledge of social problems, interest in and sensitivity to social problems, following the media, responsibility, and assistance based behaviors, empathy, problem-solving, knowing and exercising rights". Although social participation is theoretically partially sufficient in the statements of the teacher and students, it is remarkable that action-oriented behaviors are rarely mentioned, and the level of influencing the relevant decision mechanisms is low.

Students' Perception of Social Participation

Students consider social participation more in the context of social, educational, and social activities, academic participation, communication, rights, and responsibilities. Although the perceptions of the teacher and students regarding social participation are parallel, the students also associated the behaviors such as seeking rights, communicating correctly, and attending classes with social participation, unlike the teacher.

The students emphasized more helpful behaviors in social participation. For example, Berk also stated that aid could be realized through an institution, not individually, and he said, “It is an institution that everyone participates and should participate in. It can be a project that will benefit everyone. For example, finding jobs for the unemployed. These are social participation. For example, aid agencies, joining them”. Some students in the research group discussed social participation within the framework of educational/social activities. In addition to the students’ perception of social participation as a form of participation in their explanations, it was understood that they thought and evaluated social participation and social activities as word affinities and as equivalent. For example, Nil said, “For example, there was a project at school. Being willing to join it”.

Explaining social participation as the participation of the person in situations such as an initiated event or expectation, Ece exemplified the areas of participation *as participation in the lesson* and said the following about the subject: “*If we participate when something happens... We can't sit and be ashamed. If you answer when the teacher asks something if our parents ask did you do this or that at school today if you tell them*”. Some students associated social participation with rights, charitable behaviors, and non-governmental organizations' work. For example, it is understood from Tan's explanations that he thinks that the media can also be used to display social participation behaviors. Tan explained his ideas as in the following: “*The use of rights, the right of children, right to vote and stand for election. You are helping other people. For example, we learn from newspapers or news. Someone needs help. Sometimes they give an account number or something to collect donations. If you do it, it means you participate*”.

Mert, who associates social participation with the "Individual and Society" learning field, said, “*I think there were roles, duties, responsibilities in our first unit. Yeah. There were also the things that social studies offer us. Social studies teach us how to behave in what situations and how many roles we have, such as what we do about them,*” and he explained social participation within the framework of rights, duties, and responsibilities. While acting for the benefit of the whole society at the level of social benefit was emphasized in the student statements regarding the perception of social participation, it was seen that more individual development, entertainment, individual success, and happiness were targeted in educational, social activities.

Teacher's Perception of Social Participation

On the other hand, the social studies teacher associated social participation with helpfulness, responsibility, sensitivity values , and problem-solving skills. The teacher's statement, "*For example, blood donation. If I didn't have kidney problems, I would do it, too. You donate blood to a person, and his/her life is saved because of you. The happiness it gives cannot be measured by anything. For example, this is a social participation*" was seen as being helpful and responsible. He also added: "*People who have social participation skills can take the initiative and responsibility. His/her problem-solving capacity has increased to a certain extent. ...The person who participates socially tries to act in accordance with the rules in the legal sense. S/he has sensitivity.*" In these explanations as well, the factors influential in both the emergence and continuity of the behaviors towards social participation skills, the need for forming and experiencing learning environments that will enable the use of this skill, and the fact that the person can make more efforts with the feeling of satisfaction that s/he will experience accordingly, have been revealed.

Despite the social studies teacher's explanations on social participation, it has been observed that he does not create environments that allow his students to practice social participation skills at a social level during extracurricular times. However, he uses statements for his students to contribute to society by fulfilling their responsibilities from time to time. For example, he talked about the importance of non-governmental organizations in the subject of "Serving the Public" in the "Active Citizenship" Learning Area. Here, the teacher explained the situation of meeting the needs of the people, official institutions, and non-governmental organizations and gave examples as "Non-governmental organizations were created because official institutions could not meet all our needs due to our large population" (04/11/2017 Observation Note [O.N.]). It has been found that this teacher's statement shows parallelism with the statement in the textbook as follows, "*Our state is responsible for meeting the basic needs of the society; however, we live in a very large country. Our population is also increasing day by day. For these reasons, non-governmental organizations (NGOs) support our state*" (Social Studies Textbook [SST] p.150).

In the evaluation based on teacher and student statements, it was seen that both groups expressed their perceptions of social participation with similar qualities. Although the teacher and students could give examples on social issues in the theoretical framework, they gave examples within the scope of school activities rather than social participation in the classroom and school dimension in the application part.

Supportive Factors in the Process of Acquiring Social Participation Skills

It was found out that the content of the social studies course curriculum, textbook, teacher attitudes and behaviors, and school practices positively affected the process of students' gaining social participation skills.

Social studies course curriculum content

In the interviews held with the students, it was revealed that most of the students referred to non-governmental organizations regarding the social participation skills about the content of the social studies course. Frequently repeated statements after non-governmental organizations were about rights-responsibility and roles, ways of problem-solving, support for social development, sensitivity to social problems, environmental awareness, and social responsibility.

Stating that he learned about non-governmental organizations regarding the social participation skills in the Social Studies course, Berk especially touched upon the environmental pollution about these organizations. Berk said, "*In the social studies course, I learned about non-governmental organizations and things that would be beneficial for our environment. I learned that if everyone pays attention to their environment and does not pollute it, it will become cleaner. I also learned how to write a petition. For example, first, I warn people twice. In the third time, I deal with it by consulting someone else.*" and he also referred to the subject of the petition and described the petition as a way of solving problems. Berk's statements are similar to the text (SST, p.12-13) in the textbook, which illustrates a case where a student learns that a solution can be found by writing a petition for a problem related to environmental pollution. The sample text was discussed in the lesson; the teacher asked his students, "What kind of skill did your friend Zehra acquire in the social studies lesson that she tried to solve the garbage problem in her neighborhood with this?" Based on a current problem, it was embodied and exemplified that students could also show social participation behavior.

Textbook

It was observed that the social studies teacher used the textbook in parallel with the program within the framework of subject explanations, sample texts, and evaluation questions to improve the students' social participation skills in their lessons. In this sense, in connection with the research topic, when the social studies textbook that the social studies teacher and the fifth-grade students followed during the lesson during the one-year social studies course

was evaluated, it was determined that examples overlapped with the social participation skills.

Many examples supporting social participation were found in the social studies textbook. One of these examples is the "Arslanköy Women's Theater Group", which emphasizes that new ideas can be developed on issues that concern the country and the world in the field of Individual and Society learning so that people can be more sensitive to society. In this example, it is explained that the women in a village called Arslanköy sought solutions for their difficulties by announcing them to the whole world through the theater group they founded to express these difficulties they experienced (SST, p.13-16). In the coursebook, while delivering the course, the teacher made evaluations by asking questions about this text which describes an example of a theater set up by the women living in Arslanköy (10/04/2017, O.N.).

Teacher attitudes and behaviors

It was noted that the social studies teacher displayed a constructive attitude towards the students' expressing their thoughts within the scope of the subjects covered during the lesson. Although encouraging the fifth-grade students to participate in the lesson regarding social participation skills is not seen as a behavior that is suitable for the one-to-one definition of social participation, it can be seen as a step for these students to freely express their opinions upon events taking place in the society as adult members of the society in the future. It is thought that thanks to the opportunity provided to students to express their opinions in the classroom environment, the basis for them to learn how to exercise their right to freedom of expression and how to use these rights correctly in their adult lives is provided. For example, the teacher encouraged the students' participation in the lesson by saying, "What did I tell you? Always say something when I ask a question. Say it whether it is right or wrong. Because in both cases, we learn something." (09/27/2017 O.N.).

The social studies course tried to make students aware of social problems and to encourage them in terms of social participation with some examples given by the teacher during the course. One of these examples is on the Mehmetçik Foundation. Regarding the Mehmetçik Foundation, after the teacher said, "As you know Mehmetçik Foundation, our country has been fighting against terrorism for a long time, and therefore, it is deeply interested in our veterans who were injured during the fight against terrorism or martyrs, and their relatives, upon their problems. It provides financial support to them. He added that this is fully supported by aid and donations" by giving "Zeki Müren" as an example of donation. (04/11/2018, O.N.).

In the interviews, the social studies teacher said that he made explanations by associating social studies topics with solutions for social problems to improve the students' social participation skills. He explained it as, *“What's the matter? Human. If we analyze humans, will the problem be solved? Yes. What's wrong with traffic? Traffic infringement. If you do not comply with this, will traffic problems arise? I am trying to show the problems in this context. As another example, let's say environmental pollution. Who is responsible for this? People. Will there be a problem when we fix it? No.”* He stated that he hoped that his students should behave more sensitively towards social issues.

School applications

Social activities held at school support the development of students' social participation skills. Although many social activities are held at the school, it is seen that the students have limited participation in the planning process of the activities. Expressing his views on school activities, Tan stated that poetry recitals, dance performances, and music competitions were held at the school, and he also danced in the show after the poetry recital. He added that the teachers determined what would be done in the activities and participated if they wanted. Stating that he wanted to take part in the planning and implementation stages of the events, Tan gave the reason for it as follows: *“Because we prepare and do it together with our friends while we are preparing it. It is easier to do it together”*. Expressing his satisfaction that the right to choose has been left to them, Tan also expressed the following regarding the planning of the events:

“It will be better if students plan it. But sometimes it will be good, and sometimes it will be bad, some feel like a chairman and, I don't like it. Then they can say, you do this; you do that as if they were teachers. It is not too difficult to do when the teacher tells us something. But when one of the students says it, most people don't like it, especially when they see themselves as directors or something like that.”

In light of the explanation mentioned above, it was understood that the student did not find the situation managed by his peers very reassuring but instead supported an authority figure older than him in this regard.

The social studies teacher said that many activities were held at the school and that the students were encouraged to participate in them. He appreciated the efforts of both the school administration and the teachers in terms of these activities at the school. He stated that the parents also contributed to this issue: However, the teacher did not express any opinion on the participation of the students in the planning process of these activities as follows:

“Recently, some activities such as a picnic and sports are held in the last month, especially before the schools are closed, to discharge their energies. Apart from these, some exhibitions and poetry recitals were also held before. The school is an incentive in this regard. For example, this Erasmus project would not work without such incentives. Those in the lower ranks force those in the upper ranks. There is a corporate culture here. In other words, the pressure of the parents upon the school in the sense of functioning better, that is, the climate created by them and the climate which has been created over the years help the school to carry out its functions.”

It has been understood from these quotations that participation in the activities and projects initiated by the adults with the participation of the students.

Inhibitory Factors in the Process of Acquiring Social Participation Skills

In the acquisition and development of students' social participation skills, teacher attitudes, beliefs and behaviors, student tendencies, beliefs and behaviors, and parent and school influence have been determined to affect the process negatively.

Teacher attitudes, beliefs, and behaviors

Teacher attitudes, beliefs, and behaviors under the theme of social participation barriers were coded as insecurity, worry, criticism, devaluation of concepts, lack of time and environment, and stereotypes.

It was seen that the teacher was often worried about academic success and covering the curriculum. It was observed that the teacher said, *“You have just listened to the lesson. If you say let's listen again, we don't have time!”* (12/14/2017, O.N.) especially when he thought that the students did not pay enough attention and that the subject was important and that he also warned his students in that day's lesson that they should listen to the lesson very carefully. In this context, he had some time limitations in delivering the lesson again for the students who did not understand the subject. The fact that in the week before exams, with the thought that there should be no missing topics that were not covered with the students, the teacher said, *“We talked about this topic, right? Did you watch it on EBA? We discussed this, didn't we?”* and tried to get verbal confirmation from the students shows his worry to cover the curriculum. Most of the time, the teacher's preference for teacher-centered instruction creates an obstacle to student participation. It was determined that when the delivery of instruction was managed in this way, the participation of the students in the lesson became of secondary importance due to the teacher.

In some lessons, in terms of student participation behaviors, the teacher says, “*Be quiet and just listen,*” and asks the students to listen silently by opening the lecture video from EBA and focusing on the transfer of the subject directly (12/19/2017, O.N.). The fact that the teacher could not give a concrete example regarding the evaluation of the social participation behaviors of the students in the interviews and that he indicated what he could do about social participation as “*within the remaining time after giving theoretical information*” shows that theoretical education is more at the forefront than acquiring skills. The fact that the teacher gives (+) and (-) scores to prevent irrelevant conversations during the lesson and ensure silence, and says that he will later consider them for evaluation, can hinder social participation.

In the interviews conducted with the social studies teacher, when asked what he sees as an obstacle in acquiring social participation skills, he answered this question: “*The biggest obstacle to not being able to realize what I want to do about education and training is myself. Other than that, we can't always find suitable environments. Our time is also limited for us. And when it is limited, we cannot spare enough time for the student*”. On the other hand, the teacher explained his opinion that “the lack of suitable environments” prevented students from participating by giving the example of student club lessons as follows: “*There used to be club lessons that were applied before, we could do such things (implying applications related to social participation skills) there. But we no longer have such a lesson, naturally, there is no time, either*”. In addition, the teacher shed light on the issue by saying, “There is double shift schooling in the school. This is also why our time is limited.”

Student tendencies, beliefs, and behaviors

It is seen that the students' tendencies, beliefs, and behaviors also prevent their social participation. These tendencies, beliefs, and behaviors were determined as *thinking about oneself as useless, inadequacy, fear of authority, the anxiety of criticism, acceptance of authority, the hierarchy between classes, fear of failure, and indifference*. Some students stated that they did not solve the problems they experienced. Although Cem expressed his solutions to the problems experienced at school, he stated that he did not share his ideas with others, especially with the school administration, which he considered as the solution authority, as he thought that it would not be taken into account, as in the following:

“Sometimes there are fights at school, during breaks, and I'm trying to intervene. For example, some students write on the walls. I show it to the teacher....Then, the teacher talks to the class, says that it is wrong to do, and asks us to empathize. I have

some thoughts about school. They can make some machines in the backyard where money is thrown, and something is bought because there is a long queue in the canteen. The bell rings, but we enter the lesson without getting anything. Or they can open a few more sections. But I didn't tell anyone my opinion. I thought they wouldn't listen to me. They probably wouldn't care."

Some of the students also referred to the expressions showing their inadequacy perceptions in the interviews. The situations in which students feel inadequate are mostly related to their age. For example, Mert explained that weighing someone's words is directly related to age by indicating that:

"We can't say anything about the issues concerning the school. They never got our opinion. I think it should; they should. Of course, when the schedule was changed, I did not welcome it .... Previously, our physical education lessons were in the first hour. Now they take place in the last hours. It is tiring for me in this way. Some of my friends also agree with me. I didn't do anything about these issues. What can I do? I think we can state our opinions. But I don't think there will be much difference. Nobody listens to us because we are children..."

Parent and school influence

In the interviews conducted with the teacher, the situations stated as "limited time, insufficient environment" were also stated by the teacher as an obstacle to gaining social participation skills. The absence of social club classes and the existence of double-shift schooling carried out at the school were given as examples of this limitation.

When the textbook was examined, it was seen that there were some activities at the end of the unit, and these included practical examples to be carried out by the students. During the course observations, it was seen that these sample applications, including examples of social participation, were mostly skipped by the social studies teacher, and preferably the students were asked to perform the applications via answering multiple-choice questions. When the teacher was asked about his emphasis on answering these questions, he said, *"Actually, the parents also prefer this way. They don't have time to help their children with their homework at home, and they expect us to do them at school, so we do the activities and answer the questions"*. Regarding the expectation of parents, during the interview, the teacher said, *"Grades are important for the parents. They expect their children to grow up well in every aspect, but they care about grades."* He also noted that when students got low grades in the exams, their parents came to him and asked about the

reason. The teacher also stated that sometimes, especially scores of the exams, were a hot topic among the other social studies teachers, not for the fifth grades but the eighth grades.

Discussion and Conclusion

The results of the research, which aimed to reveal how students gain social participation skills in secondary school social studies courses and school practices, were discussed in the context of the teacher's and students' perceptions of social participation, factors that support and prevent the process of gaining social participation skills.

The research results show that the teacher and students approach social participation within the framework of social activities and relations in addition to its relationship with social issues. The students, unlike the teacher, considered academic participation in classes as social participation as well. In the relevant literature, social participation is exemplified as volunteering actions and involvement in community service (Putnam, 2000), volunteering activities, collective actions, political actions, and social change tools (Adler & Goggin, 2005). In the study of Memişoğlu (2016), it was found that social participation was defined as producing solutions for problems in society by teachers. In the study of Coşkun and Kodal (2017), on the other hand, it was seen that social studies teacher candidates defined social participation as integration-joining, help-support, volunteering activities, sensitivity, contribution behaviors to the society, knowledge-skill development, and participation in recreational activities. It was seen that the students' consideration of communication and academic participation as the basis of their social participation was related to the fact that they spent most of their daily time in the school environment and classrooms, unlike adults. In addition, the existence of the perception that this skill can be acquired in a system that aims to make students comprehend the concepts related to the subject verbally and to consider them as a part of the evaluation in the exams rather than the activities in which the students can gain experience in social participation may cause students to fall short in real-life applications despite knowing what they can do.

As a result of the research, it is seen that Social Studies Course Curriculum (SSCC) and Social Studies Textbook (SST) are some of the main factors that shape the perceptions and practices of the students and teachers. In SSCC and SST, social participation is mostly associated with aid activities of non-governmental organizations. The students who describe the activities of non-governmental organizations as social participation also stated that they could involve in social participation through these organizations at later ages. In this regard, they explained the basic actions that could be taken, mostly as environmental responsibility

and helping behaviors. Students' perception of social participation as activities of non-governmental organizations and the belief that they can do these activities only at later ages limit the possibilities of applying social participation in students' daily lives and cause it to remain only as theoretical knowledge. In addition to the students, the effect of this perception of social participation is seen in the perceptions and practices of the teacher as well. In the social studies lesson, the teacher mentioned non-governmental organizations as social participation and addressed them as "organizations that support the state". He encouraged the students to participate in the existing applications in the school where no application was carried out to improve the students' social participation skills. In this context, the deficiencies in the implementation dimension had a negative impact on the development of social participation skills. However, research results reveal that effective citizenship perception and social participation skills develop in activities that do not enable students to participate effectively by organizing activities for social participation (Demirhan 2018; Ersoy, 2014). In this research, the results of social participation in the program and the textbook show similarity with the results of Alabaş (2018), who examined the place of social participation skill in the 1968-2018 Social Studies Curriculum and emphasized the dimension of participation with a social purpose, which is based on considering social participation skills mostly as participation in group activities, social organizations, working together, cooperation, knowing one's duties and responsibilities, taking responsibility for a task, serving the community voluntarily, helping, and contributing to the solution of a social or global problem.

An important result of the research is that social activities carried out at school contribute to the students' social participation skills. This finding of the study is supported by the studies of Gilman, Meyers, and Perez (2004), in which they evaluated the effect of structured extracurricular activities on adolescents and by the results of Meadows (2019), indicating that extracurricular activities had positive effects on students' learning behaviors, achievements, motivations, and emotional states. However, when the students' experiences in social activities at school were examined, it was seen that they initiated and managed very few projects such as "collecting blue caps" and "signature campaigns." Apart from this, the activities of the students where they donated to non-governmental organizations can be given as examples of projects initiated by adults but in which the students made suggestions and expressed their opinions. In addition, in many activities where the students were involved, they did not participate in the planning and decision-making process of these projects or activities, but they symbolically took part. For example, in the poetry recital held

at school, the idea of organizing the organization belongs to the teachers. The teachers prepared suggestions about the poems to be read. The student had the right to change the suggestion offered to him. When the students were interviewed about the subject, it was seen that they had superficial information about why they joined the organization and why such an arrangement was made. In the organization where families took part as an audience, the applause and appreciation of the students by their families and teachers after their performance was the main reason they put forward for their participation in this event. This situation can be interpreted as continuing the traditional education system in schools and the lack of a democratic school structure. On the other hand, it is useful to say that this structure can change from school to school. For example, Ersöz and Duruhan's (2015) study examining seventh-grade students' perceptions of democratic life at school reveals that students are aware of their rights and duties in the school environment, think that they receive a high level of citizenship education in the school environment, and participate in the decisions taken in the school environment in accordance with the understanding of democratic education, which differs from the findings of the current study. The fact that the age group of the study mentioned above is different and covers older students shows that regardless of the school factor, younger students have more difficulties in participation and should be encouraged to participate more.

Another result of the research is that teacher knowledge, experience, teaching beliefs, behaviors, and attitudes are effective in the process of acquiring social participation skills. In the research, apart from the social studies teachers encouraging students by giving examples of social participation, the main obstacles emerged as his traditional teaching practice in the teaching and learning process, giving only theoretical information about social participation, and not carrying out activities that will improve social participation due to the worry about covering the curriculum and academic success. These results of the study are similar to the results that the social studies course is not sufficient in the students' skill development (Mutluer, 2013). Like teacher beliefs, attitudes, and behaviors, student beliefs, attitudes, and behaviors also affect social participation. It was observed that the students held back in areas where they could participate due to reasons such as thinking about themselves as useless, inadequacy, fear of authority, the anxiety of criticism, acceptance of authority, the hierarchy between classes, fear of failure, and indifference.

As a result of the research, it has been revealed that the basic expectations of the students to be active in their social participation are to be listened to, receives respect to their

ideas, to be given importance to what they do or can do in a positive sense, and to receive feedback when they reveal any desire, belief or need.

The research results show that the development of students' social participation skills is a multidimensional educational process that is shaped by many factors, requires many individuals and institutions to take responsibility, and necessitates a long time and effort. For this reason, the importance of social participation will be better understood, and the prevalence and success in its application will be increased via increasing the educational initiatives to be carried out in cooperation with school administrators, teachers, students, parents, public and non-governmental organizations. In the studies of Sömen and Bilgili (2017), which focused on social studies teachers' improving social participation skills, it is stated that teachers increase students' desire to participate in activities, create a positive perception about helping non-governmental organizations, upskill their ability to deal with social problems and to respect human rights and democratic principles, however, it is also stated that they have not been fully successful in realizing more action-oriented activities such as taking responsibility for social issues and forming groups on issues concerning the community. The situation as mentioned above, in parallel with this research, shows that there is a deficiency in terms of the lack of practical activities, although the students have sufficient equipment in the theoretical sense. As a result of the research, the finding of the teacher's feeling of inadequacy in this area reveals that especially the teachers who carry out the educational processes should be informed about the activities that they can carry out in and outside the classroom at school in the development of social participation skills. In this respect, training teachers in the social studies course on how to develop social participation skills through activities will be effective in terms of equipping teachers.

The research results showed that the extracurricular activities and projects at school contributed positively in terms of improving the social participation skills of the students, but that the students could not provide sufficient participation in the planning and execution of the activities. In order to improve this situation, it should be ensured that the students should take an active part in the planning and execution stages of the activities to be developed in classes and schools. For this reason, some units where students can be active in the planning and executing such activities as certain days and weeks, national holidays, social events conducted in school can be created under the guidance of teachers. In addition, students need to express themselves and be heard in the development of social participation skills. For this purpose, efforts should be made to create a democratic classroom and school environment, and culture.

In light of the study findings, it has been revealed that the expectations of the parents from the school and the teacher are mostly to support their children academically and to focus on this type of work. The national education directorates should organize parental seminars. Efforts should be made to understand better the contributions of cooperation in the triangle of parents, school, and students in terms of indicating that parents' current perceptions of what a school can bring to its students, how they can live in harmony in social life, how they can provide positive support with their participation behaviors as active members of the social structure can also improve in this way, and in terms of understanding the importance of becoming encouraging on schools and teachers with their changing expectations in this direction.

The results of the research reveal that the development of students' social participation skills is affected by the socio-cultural context. For this reason, it is important to carry out qualitative studies in different contexts and take their results into account in the development and production of new policies. In addition, large-scale quantitative studies can be carried out to determine the applications conducted to develop social participation skills in schools and classes and the level of student participation in these applications. Finally, original activities can be developed with experimental studies in which different teaching methods and techniques are used to improve social participation.

Ethical Approval: *This research was completed with the permission of Pamukkale University Social and Human Sciences Ethics Committee with the decision dated 01/13/2021 and numbered 68282350/2018/G01.*

Conflict Interest: *There are no conflicts of interest that could improperly affect the authors' work involved in the study.*

Author Contributions: *The first author contributed to the study at the stages of the statement of the problem, literature review, designing the research method, collecting and analyzing data, while the second and third authors contributed to the study at the stages of designing the research method and analyzing the data. The discussion and reporting stages were realized with the contributions of three authors.*

References

- Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by civic engagement? *Journal of Transformative Education*, 3: 236-253.
- Alabaş, Ç. (2018). *The investigation of the social participation skills in the social studies curriculas (1968-2018)*. Unpublished master thesis, Kastamonu University, Institute for Social Science, Kastamonu.
- Arnstein, S. R. (1969) A ladder of citizen participation, *Journal of The American Institute of Planners*, 35: 4, 216-224.
- Coşkun, D., & Kodal, T. (2017). *Opinions of social studies teacher candidates on social participation within the framework of the concept of citizenship*. Paper presented International Social Sciences Symposium VI Proceedings, 163.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing Among Five Approaches*. Thousands Oaks, Sage Publications, Inc, California.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir (Trans., Ed.), Siyasal Publishing, Ankara.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design, qualitative, quantitative and mixed method approaches*. Selçuk Beşir Demir (Trans., Ed.), Eğiten Book, Ankara.
- Çok, F., & Akfırat, N. (2010). *Political and social participation of young people: Does being immigrant matter?* Paper presented at Invited symposium on civic and political participation symposium by P. Noack and F. Çok, XII. EARA Confererance, May Vilnius, Litvania.
- Demirhan, İ. E. (2018). Sixth grade students' perceptions of civil society organizations. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 11-22.
- Dere İ., Kızılay, N., & Alkaya S. (2017). Viewpoints and perceptions of parents about the concept of 'good citizen', 'good citizenship' education in family and at school. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(30), 1974-1993.
- Ersoy, A. F. (2014). Social studies teacher candidates' experiences of active citizenship: The case of non-governmental organizations. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 47(2), 65-88.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J., Öztürk, S., & Özduval Z. (2017). *MoNE 5th grade social studies textbook*. Ministry of National Education, Ankara.
- Gilman, R., Meyers J., & Perez, L. (2004). Structured extracurricular activities among

- D. Coşkun, T.Kodal, & A.F Ersoy/ *Pamukkale University Journal of Education*, 55, 129-154, 2022
adolescents: Findings and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 31-41.
- Güven, M., Çam, B., & Sever, D. (2013). Evaluating the applications and outcomes of “Democracy education and school assemblies project”. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(46), 001-023.
- Hart, A. Roger (1992). Children's participation from tokenism to citizenship, UNICEF International Child Development Centre, Italy.
- Kıncal, R. Y., & Kartal, O. Y. (2015). The empirical testing of social and individual participation factors constructed theoretically. *GEFAD/GUJGEF*, 35(2), 231-265.
- Meadows, A. (2019). The impact of participation in extracurricular activities on elementary school students. *Journal of Interdisciplinary Undergraduate Research*, 11(2), 22-35.
- MoNE primary education social studies course (Grades 4-5) Curriculum (2004). Public Books Directorate Printing House, Ankara.
- MoNE primary education social studies course (6th-7th grades) Curriculum and Guide (Draft Printing) (2005). Directorate of State Books Printing House, Ankara.
- Memişoğlu, H. (2016). Opinions of social studies teachers about social participation. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 621-640.
- Merey, Z., Karatekin, K., & Kuş, Z. (2012). Citizenship education on elementary level: A theoretical comparative study. *GEFAD/GUJGEF*, 32(3), 795-821.
- Muniglia, V., Cuconato, M., Loncle, P., & Walther, A. (2012). The analysis of youth participation in contemporary literature: A european perspective, youth participation in europe beyond discourses practices and realites, 1-18, The Policy Press, Bristol, UK.
- Mutluer, C. (2013). The views of social studies teachers about the skills contained in social studies (The Example of İzmir Menemen). *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7), 355-362.
- Özmen, C. (2011). Teachers' opinions related to citizenship transmission approach in social studies education. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 8(15), 435 – 455.
- Patton, Q. M. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*. Selcuk Besir Demir and Mesut Tüm (trans.ed.), Pegem A, Ankara.
- Polat, O. (2008). The state of the rights of the child in Turkey. *Journal of Society and Democracy*, 2(2), January-April, 149–157.

- Samancı, O., Ocakçı, E., & Seçer, İ. (2018). Developing scale for determining the social participation skills for children and analyzing its psychometric characteristics. *International Education Studies*, 11(6), 92-98.
- Sezgin, F., & Tınmaz, A. (2017). School administrators, class teachers and social studies teachers' opinions about social responsibility role of schools. *TÜBAV*, 10(2), 77-92.
- Shuler, Lisa O. (2010). *Between civic engagement involvement and attitudes in college students*. Unpublished Doctoral Thesis, Boston College, Boston.
- Som, İ., & Karataş, H. (2016). A review on citizenship education in Turkey. *Uşak University Journal of Educational Research*, 1(1), 33-50.
- Sömen, T., & Bilgili, A.S. (2017). Case of social studies teachers' providing social participation skills to the students. *Turkish Studies*, 12(33), 403-426.
- Şahin, S., & Polat, O. (2012). Comparison of perception and applications of the children's participation rights in developed countries and Turkey. *Journal of Law and Economics Research*, 4(1), 275-282.
- Taşkıran, C., Baş, K., & Bulut, B. (2016). The level of acquired social studies specific skills. *Journal of Social Sciences*, 6(11), 1-19.
- Marshall, T. H. (1965). *Class, citizenship and social development*. Anchor Books, USA.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Qualitative research methods in the social sciences*. Seçkin Publishing, Ankara.